

EESTI ETTEVÕTLUSKÕRGKOOI MAINOR

Ettevõtte juhtimise õppekava

Margit Puik

**TÄIENDUSKOOLITUSASUTUSTE LÄVENDIPÕHISE KVALITEEDI
HINDAMISE PROTSESSI JA KRITERIUMITE TÄIENDAMINE**

Magistritöö

Juhendaja: Eneken Titov, PhD

Kaasjuhendaja: Kaija Kumpas-Lenk, PhD

Tallinn 2020

RESÜMEE

Tänapäeva tõusvaks trendiks on elukestev õpe nii formaalses kui ka mitteformaalses vormis. Järjest enam on neid inimesi, kes otsustavad ühel hetkel kas vajadusest või muudel põhjustel omandada uusi oskusi, vahetada elukutset või siis ennast lihtsalt täiendada. Samuti lükatakse pensionile minekut enamasti just töötaja omal algatusel edasi, mis omakorda mõjutab ka tööjõuturu trende. Eesti riik soosib igati elukestvat õpet ning koolituste korraldamisele spetsialiseerinud eraasutustele pakuvad täiskasvanutele koolituskursusi ka muud asutused, kelle põhitegevuseks ei ole koolituste korraldamine, näiteks raamatukogud, haiglad, seltsid, huvikoolid jt. Kuni 2018. aastani ei olnud läbi viidud süsteemset täienduskoolitusasutuste poolt pakutavate teenuste kvaliteedi hindamist ning puudus sellekohane ülevaade turul toimuvast, mis tähendas seda, et sisuliselt võib täienduskoolitust pakkuda igaüks, kuid see on viinud olukorrani, kus koolituse kvaliteet on ebahühtlane. Samuti puudub süsteem, mis toetaks täienduskoolitusasutustel kvaliteeti edendada. Nendest põhjustest tingituna viidi 2018. aastal läbi täienduskoolituse valdkonda kaardistav uuring, mille tulemuste toel töötati välja täienduskoolitusasutuste lävendipõhise kvaliteedi hindamine. Käesolev töö keskendubki lävendipõhise kvaliteedihindamise kitsaskohtade väljaselgitamisele ning lahenduste pakkumisele lävendipõhise hindamise protsessi ja –kriteeriumite täiendamiseks.

Töö teoreetilises osas on käsitletud täiskasvanu täienduskoolituse õpikäsitusi, mille keskmeks on õppija areng. Samuti on töös vaadeldud erinevaid täiendusõppe õppekvaliteedi hindamismudeleid ja uuringuid. Töö empiirilises osas kasutati andmete analüüsiks ekka poolt läbi viidud 2019-2020 täienduskoolitusasutuste lävendipõhise kvaliteedi hindamise andmeid. Andmeid analüüsiti kvantitatiivsel meetodil. Uurimistöö praktiliseks väärtuseks on täienduskoolitusasutuste lävendipõhise kvaliteedi hindamise analüüs PDCA mudeli abil. PDCA pideva parendamise tsükkel annab hea raamistiku selgitamiseks välja täienduskoolitusasutuste kvaliteedi hindamise probleemid ja parendusvaldkonnad.

Uurimustöö tulemusena selgus, et problemaatilisemad kriteeriumid veebilehtede ja koolitusasutuste hindamise tulemusena olid need, mis käsitlesid õpiväljundeid ja õppekavu. Samuti vajavad üle vaatamist ning täiendamist kriteeriumid, kus on käsitletud koolitusasutuste tagasiside kogumise korda ning õppetasu tagastamise tingimusi ja korda.

PDCA analüüsi tulemuse põhjal on täienduskoolitusasutuste kvaliteedi hindamise üheks parenduse kohaks tagasisidet puudutavat TäKS § 7 kriteerium, mille laiendamisel peaks tooma välja täpsemad selgitused, kuidas ja milleks koolitusasutus tagasisidet kasutab. Saadud tulemuste põhjal toodi uurimustöös välja ettepanek hindamiskriteeriumite üle vaatamiseks TäKS-i paremaks mõistmiseks. Samuti tuleks muuta seadusest tulenevad abimaterjalid nähtavamaks ning teatud perioodi tagant peaks läbi viia selle teemalisi koolitusi või teabepäevi täienduskoolitusasutuste juhtidele.

Nii koolitusasutuste kui ka koordinaatorite tagasisides toodi välja, et koolitusasutused tunnevad vajadust täienduskoolitusasutuste kvaliteedi hindamise järele ühtsete ja kindlate kriteeriumite alusel, milleks sobib lävendipõhine kvaliteedi hindamine. Koolitusasutuste esindajate jaoks on protsessi oluliseks osaks just sõltumatu eksperdi hinnang, millest asutustel on abi koolituste ja koolitusteenuse arendamisel.

Töö uuringust saadud tulemusi arvestatakse täienduskoolitusasutuste lävendipõhise kvaliteedi hindamise protsessi parenduste tegemisel.

ABSTRACT

ELABORATING THE PROCESS AND CRITERIA OF THRESHOLD-BASED QUALITY ASSESSMENT SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION PROVIDERS

Life-long learning, both in formal and non-formal education, is a growing trend today. There are more and more people, who out of necessity or for some reason or other at one point decide to learn new skills, make a career change or just top up their knowledge and skills. Moreover, many employees decide to postpone retirement on their own initiative thus shaping trends in the labour market. Estonia as a country warmly welcomes life-long learning. Training courses for adults are provided by private entities specialized in continuing education, but also by other entities not specializing in education provision such as libraries, hospitals, associations, hobby clubs etc. No quality assessment of services provided by continuing education entities had been carried out until 2018 and there was no comprehensive overview of the market, meaning that in fact anyone was able to offer continuing education. This has led to a situation where the quality of education varies to a great degree. There is also no system for supporting quality enhancement among continuing education providers. On the basis of these grounds, a mapping exercise was conducted in 2018, focusing on the continuing education sector and quality of education provision. The results thereof were used to devise a system of threshold-based quality assessment of continuing education providers. This thesis focuses on identifying shortcomings of the threshold-based quality assessment model and providing recommendations for elaborating the process and criteria thereof.

The theoretical part of the thesis describes learning approaches in continuing education aimed at adults, which focus on development of the learner. The thesis also looks at various assessment models for assessing the quality of instruction in continuing education as well as relevant research available. The empirical part of the thesis uses data from threshold-based quality assessments conducted by ekka in 2019-2020. Quantitative data analysis was used for data processing. The practical merit of this thesis lies in the analysis of the threshold-based quality assessment of continuing education providers using the PDCA model. The PDCA continuous improvement cycle provides a good framework for identifying the problems and areas for improvement in the quality assessment of continuing education providers.

research showed that the most problematic criteria, based on the evaluation of websites and continuing education providers, were those dealing with learning outcomes and curricula. Furthermore, criteria pertaining to feedback gathering systems used by continuing education providers as well as terms and conditions for refunding tuition fees need reviewing and elaborating.

According to results obtained using the PDCA analysis, one of the areas for improvement for quality assessment of continuing education providers is the feedback criterion mentioned in section 7 of the Adult Education Act, which should be elaborated to include more detailed explanations on how and to what end the feedback is used by the continuing education provider. On the basis of results obtained, the thesis recommends reviewing assessment criteria in order to better construe the provisions of the Adult Education Act. The guidelines deriving from legislation should also be made more visible and trainings or information events on the matter should be organized periodically for heads of continuing education providers.

Feedback from both continuing education providers and assessment coordinators revealed that education providers deem quality assessment of continuing education providers necessary if using uniform and clearly established criteria, which makes threshold-based quality assessment a well-suited solution. According to representatives of education providers, what they value is the opinion of the independent expert, which can provide input for development of courses and the education service.

Results obtained from research conducted for this thesis shall be taken into account in the process of improving the process of threshold-based quality assessment of continuing education providers.

SISUKORD

RESÜMEE.....	2
ABSTRACT.....	4
SISSEJUHATUS	7
1. TÄISKASVANUTE TÄIENDUSKOOLITUS	10
1.1. Täiskasvanuõppe täiendkoolituse õpikäsitused.....	14
1.2. Täienduskoolituse õppekvaliteedi hindamine.....	19
1.3. Täienduskoolituse kvaliteedi hindamine PDCA mudeli põhjal	24
1.4. Täienduskoolitusasutuste lävendipõhine hindamine.....	28
2. LÄVENDIPÕHISE HINDAMISPROTSESSI JA KRITEERIUMITE ANALÜÜS	36
2.1. Uurimistöö metoodika ja valim.....	36
2.2. Uuringu tulemused.....	37
2.3. Kriteeriumite PDCA analüüs	42
2.4. Lävendipõhise kvaliteedi hindamise analüüs.....	47
2.4.1. Veebilehtede hindamise tulemused.....	47
2.4.1. Õppe kvaliteedi hindamise tulemused	49
2.5. Koolitusasutuste tagasiside analüüs	53
2.6. Hindamiskoordinaatorite tagasiside analüüs.....	58
2.7. Järeldused ja ettepanekud.....	61
KOKKUVÕTE	66
KASUTATUD ALLIKMATERJALID	68

SISSEJUHATUS

Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt aitab riik tööotsijat töö leidmisel ning paneb ühtlasi riigile kohustuse kujundada ka tulemuslik täiskasvanute ümber- ja täiendõpe (PS § 29 lg 3). Kui põhiseadus annab täiskasvanuharidusele üldise raamistiku, siis „Strateegiline planeerimine aastateks 2021-2035“ (2020) formuleerib konkreetsed strateegiad, tegevused, eesmärgid ja protsessid, mis on aluseks kogu täiskasvanuhariduse valdkonna arengupoliitika kujundamisele. Täiskasvanuhariduse statistika põhinäitajate (2018) põhjal on formaalhariduse kõrval senini vähem tähelepanu pööratud mitteformaalse hariduse valdkonnale, kus riiklikult reguleeritud välist kvaliteedihindamist toimu ja samuti puudub selle valdkonna sisuline reguleerimine. Samas näitab uuringu (2018) statistika, et iga-aastaselt osaleb täienduskoolitustes järjest rohkem inimesi kui kutse- või kõrgharidusõppes. Elukestev õpe nii formaalses kui ka mitteformaalses vormis on tõusev trend ühiskonnas ning järjest enam inimesi otsustab ühel hetkel kas vajadusest või muudel põhjustel omandada uusi oskusi, vahetada üldsegi elukutset või siis ennast lihtsalt täiendada. Täiskasvanute (25-64.a) osalemine elukestvas õppes on aasta aastalt kasvanud, jõudes 2011. aastal 12%-lt 2018. aastaks 15,7%-ni. Mitteformaalne õpe on omandamas järjest suuremat tähtsust. (Strateegiline planeerimine aastateks 2021 – 2035, 2020; Savisto *et al.*, 2018)

Kuni 2018. aastani ei olnud Eestis süsteemset täienduskoolituste kvaliteedi hindamist läbi viidud, kuna selleks ei nähtud vajadust. Selleks võis olla ressursipuudus või siis usaldati olemasolevaid regulatsioone. Suures pildis puudus ülevaade selle kohta, milline täienduskoolituse pakkuja teenus on kvaliteetne. Kuna kuni 2018. aastani ei olnud keegi varem täienduskoolitusasutuste õppe kvaliteeti kontrollinud, v.a mõni järelkontroll Haridus- ja teadusministeeriumi (HTM) poolt. Kuigi asutus Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) registreerides peab järgima ka mingit õigusakti ning sellega kaasnevat kohustusi, siis seda mitmedki koolitusasutused senini ei olnud endale teadvustanud. Ja isegi kui ollakse TäKS-ist teadlik, siis ei hakanud keegi endale vabatahtlikult lisakoormust võtma ning asju nii seadma, nagu kusagil mingi õigusakt nõuab. Suurem tähelepanu õppe kvaliteedi hindamisel oli ja on olnud seni üld-, kutse- ja kõrghariduses.

2018. aastal viis Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur (EKKA) koostöös Eesti Töötukassa ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga läbi uuringu ning kaardistas Eestis täiskasvanute täienduskoolituse maastikul valitseva hetkeolukorra. Saadud tulemuste põhjal otsustati,

et

2019. aastal alustatakse täienduskoolitusasutuste lävendipõhise hindamisega. Sisend hindamiseks saadi 2018. aasta hindamistulemustest. Hindamine otsustati läbi viia kahe etapilisena, millest esimeses hinnatakse koolitusasutuste veebilehti ning teises koolitusasutuste õppe kvaliteeti. Hindamise valimiks võeti kõik Eesti Töötukassa koolituskaardi partnerid ehk 502 koolitusasutust, kes on ennast registreerinud EHIS-es.

Käesolev magistritöö koosneb kahest osast – teoreetilisest ülevaatest, kus autor toob välja täienduskoolituse olemuse, sellega seotud erinevaid õpikäsitusi ning uuringuid. Magistritöö teises - empiirilises osas, analüüsib autor 2019-2020 täienduskoolitusasutuste lävendipõhise kvaliteedi hindamise andmeid kvantitatiivsel meetodil. Autori eesmärgiks on saadud tulemuste põhjal käesoleva magistritöö käigus välja selgitada lävendipõhise kvaliteedi hindamise kitsaskohad ja teha ettepanekuid täienduskoolitusasutuste lävendipõhise hindamise protsessi ja -kriteeriumite täiendamiseks ning parendamiseks.

Eesmärgi saavutamiseks püstitas autor järgnevad ülesanded:

1. Selgitada välja, milliste lävendipõhiste hindamiskriteeriumite täitmine valmistab täienduskoolitusasutustele enim raskusi.
2. Analüüsida lävendipõhises hindamises osalenud täienduskoolitusasutuste esindajate ja hindamisprotsessi koordinaatorite hinnanguid - kuivõrd toetab lävendipõhine hindamine täienduskoolitusasutuste kvaliteedi edendamist ja millised on võimalused protsessi parendamiseks.
3. Analüüsida lävendipõhise kvaliteedihindamise mudeli kriteeriume PDCA mudeli põhjal ning teha ettepanekud lävendipõhise hindamise kriteeriumite parendamiseks.

Uurimistööl on ka praktiline väärtus, kuna PDCA pideva parendamise tsükkel annab hea ülevaate täienduskoolituse lävendipõhise kvaliteedi hindamise probleemidest ja parendusvaldkondadest. Hindamisprotsessi käigus saab olulist informatsiooni, mille abil teha järeldused selle kohta, millised on hindamises läbivad probleemid ja kitsaskohad, millega tuleks intensiivsemalt tegeleda ning vajadusel täiendada ja parendada. Ühest küljest on uurimisprobleem oluline, kuna lävendipõhise kvaliteedi hindamise kvaliteediprobleemide kohta pole varasemalt uurimust läbi viidud ning samuti on täienduskoolituse kvaliteedi hindamist väga vähe uuritud (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020). Teisest küljest on uurimistöö teema oluline ka autori enda jaoks, kuna see on seotud tema igapäevatöoga. Puutudes kokku kutseõppe õpekavaryühmade kvaliteedi hindamisega, soovib

töö autor oma teadmisi kasutades anda panuse ka täiskasvanute täienduskoolituse kvaliteedi hindamise parendamiseks.

1. TÄISKASVANUTE TÄIENDUSKOOLITUS

Iring Wasser on öelnud, et teadmiste elutsükkel, mis on meie globaalse teadmiste ühiskonna kõige olulisem vara, on muutumas üha lühemaks ning suurenenud on nõudlus uute oskuste järele täiendusõppes. Üha enam ettevõtteid võtab tööle oskustöölisi ning oluliseks ei peeta enam teaduskraade ja diplomeid, vaid erialaseid teadmisi ja oskusi. (Wasser, 2019)

„1990ndate keskpaigaks oli „haridus igas eas” arenenud õppija keskseks uueks haridusparadigmaks ehk „elukestvas õppeks” (*lifelong learning - LLL*), kus haridust ja õppimist peetakse tööprotsesside osaks“ (Männiste, 2014). Elukestev õpe ehk õpe „hällist hauani“ sisaldab kõiki õpitegevusi, mis on eesmärgilised, pidevad (s.t ei ole juhuslikud) ning õppetöö toimub kõikjal, vaatamata sellele kas õpitegevused on sõltuvad või sõltumatud ning formaalsed finantseerimisallikast ja ka õppevormist. Elukestva õppe keskmeks on õppija ja õppimine ning elu jooksul toimuvate õppeprotsesside (ajaline) järjestus. (Mitteformaalne, 2019)

Eesti riigi haridusstrateegias on deklareeritud, et igale inimesele peab olema tagatud ligipääs kvaliteetsetele õpivõimalustele, mis vastavad tema vajadustele ja võimalustele (Strateegiline planeerimine aastateks 2021–2035, 2020). Nii koolituse tellijad kui ka pakkujad peaksid tegema koostööd ja hoolitsema selle eest, et koolituse kvaliteet oleks parim võimalikust. Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) andmetel on Eestis täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr tõusnud, kuid probleemiks on kutse- ja erialase kvalifikatsioonita täiskasvanute suur osakaal (29% ehk üle 200 000 inimese) ning tõusvas trendis on nende inimeste hulk, kelle õpingud katkevad keskhariduse tasemeni jõudmata. Elukestvas õppes ongi üheks eesmärgiks mitteformaalsele ehk täienduskoolitusele ligipääsu suurendamine ja koolituse kvaliteedi tõstmine. (Täiskasvanuhariduse programm, 2019)

„Mitteformaalne õppimine on õpitegevus, mis on ette võetud teadlikult, eesmärgiga end arendada, hankida uusi oskusi, teadmisi ja kogemusi väljaspool traditsiooniliselt mõistetavat kooliharidust“ (Mitteformaalne, 2019). Tänapäeval annab võimalusi uute teadmise ja oskuste omandamiseks eelkõige töökoht, kuid olulisel kohal on ka osalemine kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevuses või interneti kaudu pakutavas virtuaalruumis, kus on võimalus ennast täiendada individuaalselt või koos teiste õppijatega. Üha rohkem on neid tööandjad, kes pakuvad oma töötajatele õppimisvõimalusi just sellel eesmärgil, et töötaja saaks parandada oma oskusi organiseeritud, aga mitteformaalse õppe teel. Tänapäeva virtuaalses ühiskonnas on globaalsel

tasandil muutumas oluliseks informaalne õpe, kus inimestel on tehnoloogia abil võimalik omandada teadmisi erinevatel viisidel, kasutades näiteks avatud haridusvõimalusi ja osaledes erinevatel e-õppe koolitustel. (Strateegiline planeerimine aastateks 2021–2035, 2020)

Tänu tehnoloogia kiirele arengule, s.h üha suurenevale meid ümbritseva info hulgale, on juba muutunud ja jätkab muutumist nii töö- kui ka igapäevaelu. Ettevõtlusökonomist ja IT-spetsialist professor Sonntag (2019) on öelnud, et digitaliseerimine annab õppekavadele paindlikkuse aja ja koha osas ning on üks elukestva õppe alustest. Töajõu turul on üha olulisemat tähtsust omandamas infotöötlusoskused, mis aitavad uutes (töö)tingimustes edukalt toime tulla. On näiteks välja toodud, et EL-is on Eesti elukestvas õppes osalemise poolest pigem keskmiste riikide hulgas. Heikkilä (2019) arvamusel seovad tulevikus täiskasvanud õppijad end üha vähem ühe või teise õppeasutusega, kuid koguvad oma õpitulemused erinevatest kohtadest, samas kui hindamine peab olema digitaalne ja kogutav ühte konkreetsesse veebiruumi.

Euroopa Liidu (EL) statistikaameti andmetel oli 2017. aastal peaaegu iga viies ELi elanik (19 %) 65 aastane või vanem ning see osakaal on tõusvas trendis igas ELi liikmesriigis. Prognoositavalt väheneb tööealine (15–64-aastased) elanikkond 8,6 protsenti ning 65-aastaste ja vanemate osatähtsus rahvastikus kasvab ühtlaselt 20%-lt 30%-le aastaks 2060. (Statistikaamet, 2019) Tegelikult tööea algus tõuseb ning inimeste pensionile minekut lükatakse edasi enamasti just töötaja omal algatusel, mis omakorda mõjutab ka töajõuturu trende, mitte ainult EL-i siseselt, vaid ka globaalselt. Tööealiste inimeste osakaalu kahanemine toob kaasa muudatused töajõu turul, kus tööealiste töökoormus suureneb ja üha enam on hinnatud need inimesed, kes oskavad oma teadmisi siduda ka teiste (töö)valdkondadega. (Statistics Explained, 2018; Pärnpuu, 2017) Wasser (2019) on öelnud, et täienduskoolitus on Euroopas poliitiliselt heaks kiidetud ning majanduslikult ja juriidiliselt toetatud. Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt korraldab riik kutseõpet ja abistab töötajaid töö leidmisel ning paneb riigile kohustuse kujundada ka tulemuslik täiskasvanute ümber- ja täiendõpe (EV Põhiseadus § 29 lg 3). Täna kiiresti muutuv maailmas on oluline, et täiskasvanute täienduskoolitus toetaks kiiret reageerimist tööturul toimuvatele muutustele ning võimaldaks tõhusalt ja tulemuslikult ümber ja juurde õppida.

Elukestva õppe mõiste ehk *lifelong learning* on laialdaselt kasutusel ning üha rohkem on neid töötajaid ja organisatsioone, kes rakendavad formaalse hariduse asemel just täiendõpet. Elukestev õpe ja hea ning kvaliteetne täienduskoolitus võivad avaldada suurt mõju töötajate pädevusele ja

selle kaudu organisatsioonide jätkusuutlikkusele ning ka edule. (*Manifesto for Adult Learning*, 2019) Beljajev (2005) käsitleb elukestvat õpet, kui sotsiaalset keskkonda, kus kõigil on võimalus osaleda erinevates õppimise faasides ja vormides ning selleks võimaluste loomine on eesmärgiks nii riiklikul kui ka ülemaailmsel tasandil. Euroopa Komisjoni Elukestva Õppe Manifesti (2019) põhjal mõistetakse elukestva õppe all kõiki elu jooksul ette võetud õppetegevusi (formaalne või mitteformaalne), mille eesmärgiks on parandada oma teadmisi ja oskusi ning saada juurde kogemusi, mis on ühtlasi vastavuses iseenda ja ühiskonna ning ka tööturu vajadustega. (Beljajev *et al.*, 2005; *Manifesto for Adult Learning*, 2019) Eesti elukestva õppe strateegias 2020 on välja toodud, et igale inimesele peaks olema tagatud ligipääs kvaliteetsetele õpivõimalustele kogu tema elukaare jooksul, mis on vastavuses tema vajaduste ja võimetelega. Ühtlasi tähendab see seda, et tuleb tagada ligipääs kvaliteetsele täienduskoolitusele, mis vastaks õppija vajadustele ja võimetele ning täidab tööturu ootusi (Strateegiline planeerimine aastateks 2021–2035, 2020).

Euroopa Täiskasvanute Hariduse Assotsiatsioon (EAEA) on formuleerinud elukestva õppe juhtpõhimõtted, mis hõlmavad 9 teemat, milleks on: 1) kodanikuõpe; 2) kultuuride vaheline dialoog; 3) kriitiline mõtlemine; 4) õppijakeskne lähenemisviis; 5) investeringud elukestvasse õppesse; 6) töömaailma oskused; 7) õpetajate toetamine; 8) elukestva õppe poliitika sidusus; 9) säästev areng (*LLL interest group*, 2018). Elukestva õppe defineerimiseks on oluline diferentseerida ka selle sihtgrupid. Cendon (2019) on toonud välja elukestva õppija tüübid, keda on tema arvates kuus: 1) teise võimaluse õppijad - õppijad, kes on jõudnud ebatraditsiooniliste teede kaudu kõrgkooli ja saanud teise võimaluse; 2) edasikandjad – need, kes lükkavad õppimise edasi hilisemale ajale; 3) korduvad õppurid – need, kes tulevad kooli tagasi, et saada uus (teadus)kraad; 4) taastujad – need, kes on koolist välja langenud, aga hiljem oma õpingute jätkamiseks tagasi pöördunud; 5) värskendajad – need, kes värskendavad või uuendavad oma teadmisi ja pädevusi; 6) hilisemas elus õppijad – pensionil olevad inimesed, kes on huvitatud uutest teadmistest ja teemadest.

Elukestva õppe olulisust ja väärtuslikkust näitavad ka mitmete riikide praktikad. Näiteks Saksamaal on 1996. aastast elukestev õpe Saksamaa kõrghariduse raamseaduses ning alates 2011. aastast on investeeritud sadu miljoneid eurosid elukestva õppe struktuuride rajamisse, toetades ligikaudu 25% kõigist Saksamaa ülikoolidest (Wasser, 2019). Kui Lääne-Euroopas ja Põhjamaades on täiskasvanuhariduse riigi poolne toetamine tõusvas trendis, siis nt Ühendkuningriikide toetus täiskasvanuharidusele on *The Guardian* andmetel kriitilises seisus,

kuna samm-sammult on täiskasvanute õppimisvõimalused ning ka riigi poolne rahastus kahanenud. (Tuckett, 2018)

Eesti elukestva õppe strateegia fookus on õppijakesksus ehk õppija vajadustest lähtuva õppe rakendamine, mille tulemusel toimuvad muutused õppija teadmistes, oskustes ja hoiakutes, millest peaks sündima lisandväärtus, mis on oluline nii õppijale endale kui ka ühiskonnale tervikuna (Strateegiline planeerimine aastateks 2021–2035, 2020). Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmetel pakub Eestis täienduskoolitusi 01.01.2020 seisuga ca 1200 asutust, s.h 7 ülikooli, 8 rakenduskõrgkooli ja 32 kutseõppeasutust ning selle valdkonna turg on peamiselt eraettevõtjate käes. Lisaks koolituste korraldamisele spetsialiseerinud eraasutustele, pakuvad täiskasvanutele koolituskursusi ka muud asutused, kelle põhitegevuseks ei ole koolituste korraldamine, näiteks seltsid, raamatukogud, haiglad, muuseumid, üldhariduskoolid, koolieelsed lasteasutused ning huvikoolid. (EHIS, 2020)

Euroopa Liidu täiskasvanuõppe poliitika tõhususe uurimisandmetest (2015) tuleb välja, et oluline osa täiskasvanute õppimisvõimaluste suurendamiseks on tööandjate investeerimine oma töötaja õpingutesse, kuna tööga seotud õpingud on peamiseks täiskasvanu edasiõppimise motivaatoriks. Õppimisvõimaluste kujundamine vastavalt õppijate vajadustele muudab ka väljaõppe rohkem atraktiivsemaks ning tänu sellele muutuvad ühtlasi õppimises osalemine ja ka õppija õpitulemused paremaks. (*An in-depth analysis of adult learning policies, 2015*)

Täienduskoolitus on väljaspool tasemeõpet õppekava alusel toimuv eesmärgistatud ja organiseeritud õppetegevus ning see on süstemaatiline õppimine, milles osalevad täiskasvanud, kes naasevad õppimisse pärast põhihariduse omandamist (TäKS, 2015; Prisăcariu, 2014). Kvaliteetse täienduskoolituse tähtsust ei saa ega tohiks alahinnata. Haridus- ja Teadusministeerum on oma juhendmaterjalis täienduskoolitusasutuse pidajale (2018) välja toonud, et kvaliteet väljendab koolitusasutuse võimet reageerida kiiresti turu muutuvatele vajadustele. Siin on mõeldud eelkõige seda, et kogu koolitusasutus, s.h koolitajad ning kasutatavad ressursid, on kontsentreerunud muutuvate kliendinõuete rahuldamisele. Kvaliteedijuhtimine hariduses ei tohiks olla bürokraatlik kohustus, vaid on elementaarne, et hariduse kvaliteeti peab juhtima. (Toom *et al.*, 2018)

Oluline on ära märkida, et mõisted jätkukoolitus ja täienduskoolitus loetakse üpris sageli üheks mõisteks. Kutseharidusstandardist (2013) tulenevalt jagunevad koolitusasutuse õppekavad esma- ja jätkuõppe õppekavadeks. Esmaõppe õppekavad ei eelda eelnevate erialaste pädevuste

olemasolu (nt juuksur, kosmeetik, mehaanik jt). Jätkuõppe õppekaval õppima asumise eelduseks on eelnevale või samale kvalifikatsioonitasemele vastava kutse või vastavate pädevuste ja haridustaseme olemasolu (nt meisterjuuksur, meisterkokk jt). (Kutseharidusstandard, 2013)

Täienduskoolituse seaduse kohaselt on täiendusõpe väljaspool tasemeõpet õppekava alusel toimuv eesmärgistatud ja organiseeritud õppetegevus (nt tööalane täiendus, keelekursused, arvuti programmide kasutamise kursused jne). Täiendusõppe käigus omandatakse üksikpädevusi, mida ei saa võrdsustada tasemeõppega. Täienduskoolitus võib toimuda erinevas mahus, erineva sisuga ja vormis, mis tähendab, et näiteks võib olla täienduskoolituseks mõne-tunnine koolituskursus või siis kursus, mis on ajaliselt mahukam ja läheb valdkonda süvitsi, et omandada teatud valdkonna põhioskusi ja teadmisi. Täienduskoolituseks ei loeta TäKS-i alusel infopäevi, seminare või infojagamise üritusi, millel puudub õppekava. (Täienduskoolitus, 2019) Eesti Hariduse Infosüsteemi andmetel pakub Eestis täienduskoolitusi enam, kui 1000 asutust ning selle valdkonna turg, mis jõudsasti kasvab, on hetkel peamiselt eraettevõtjate käes (EHIS, 2019).

Eesti riik soosib igati elukestvat õpet. Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) kogutud nätajate põhjal osales 2018. aastal täienduskoolitustel õppijatest 25,3% kõrgkoolide ja kutseõppeasutuste poolt korraldatud kursustel, kuid enim ehk 74,7% oli osalejaid eraasutuste koolitustel ja nende asutuste koolitustel, mille põhitegevuseks ei ole olnud koolitamine. Kui võrrelda eelnevate aastate näitajaid, siis erasektoris koolitustel osalejate arv on vaikselt tõusvas trendis. (Kokkuvõte 2018. a täienduskoolituse tegevusnäitajate kohta, 2019) Siia juurde võiks tuua võrdluseks Saksamaa, kus ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid ei konkureeri praktiliselt üldse täienduskoolituse turul ning väidetavalt on nende osakaal isegi madalam, kui näiteks Eestis, vaid 2–3% ehk suurem osa turust on peaaegu eranditult erasektori pakkujate käes (Wasser, 2019). Euroopa Liidu täiskasvanuõppe poliitika tõhususe uuringu statistilised tõendid toovad aga välja, et olulist kasu täiskasvanuhariduse arendusse toovad lisaks ühiskonna kõrval just erasektori ettevõtted ja üksikisikud. Samas toodi ka välja, et õppimisele juurdepääsu tagamise poliitika pole veel Euroopa Liidu riikides sageli paigas, või ei ole süsteemse mõju saavutamiseks piisav. (*An in-depth analysis of adult*, 2015)

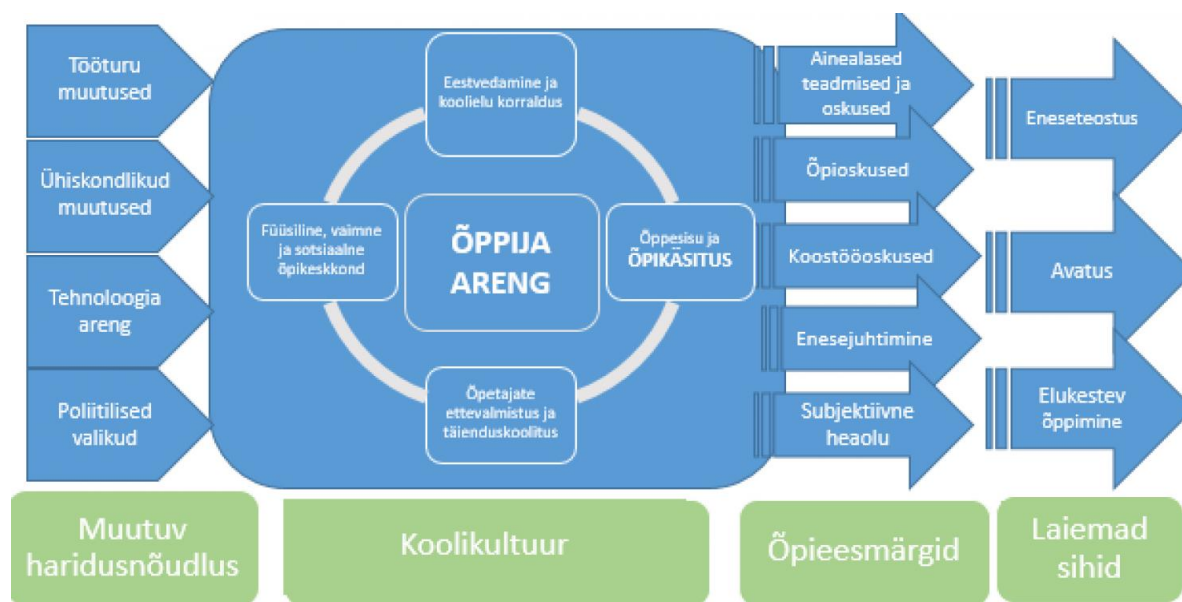
1.1. Täiskasvanuõppe täiendkoolituse õpikäsitused

Üha enam tunnistatakse täiskasvanuhariduse olulist rolli jätkusuutliku isikliku, sotsiaalse, kultuurilise ja majandusarengu saavutamisel. Enamik haridus- ja koolitussüsteeme on suures osas keskendunud eelkõige noorte haridusele ja koolitusele. Süsteemide muutmisel on tehtud väikeseid

edusamme elukestva õppe vajaduse kajastamiseks kogu elu jooksul, eriti täiskasvanuhariduses. Sellegipoolest on täiskasvanuhariduse pakkumise kvaliteet üks strateegiaid täiskasvanuhariduses osalemise suurendamiseks ja laiendamiseks. (*Equity and Quality in Adult Education*, 2019) EL-i täiskasvanu hariduse poliitika järgi võimaldab Euroopa kutsehariduse ja täiskasvanute koolituse süsteem noortele ja täiskasvanutele võimalust õppida tõhusamalt saavutama oma rolli töökohal ja mujal ühiskonnas. Kutse- ja täiskasvanuharidusel ning -koolitusel on kujunemas olulisem roll tööhõive, majanduskasvu ja sotsiaalse integratsiooni säilitamisel ning üha enam teadmiste ja teabele tuginevas majanduses ning ühiskonnas täiskasvanuhariduse tähtsus ainult suureneb. (*EU policy in the field of adult learning*, 2019) Täiskasvanuharidus on Eesti elukestva õppe strateegia 2020 põhjal organiseeritud õppetegevus teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamiseks ning nende säilitamiseks või täiendamiseks. Täiskasvanuharidus on suunatud eelkõige täiskasvanud õppijaile, kes õpib töölkäimise ja pere-elu kõrvalt. Õppimine võib toimuda mistahes tasemel või meetodil, nii formaalharidussüsteemis kui ka täienduskoolitusasutuses. Samuti võib see asendada või olla jätkuks esmasele haridusele, mis omandatakse üldhariduskoolis või kõrgkoolis. Tasemeõppe korraldamist reguleerivad põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, kutseõppeasutuse seadus, kõrgharidusseadus ning erakooliseadus. Täiskasvanuhariduse õpet ehk täienduskoolitust reguleerib Täiskasvanute koolituse seadus (TäKS), mis on väljaspool tasemeõpet õppekava alusel toimuv eesmärgistatud ja organiseeritud õppetegevus. (TäKS, 2015) Eesti Elukestva õppe strateegias 2020 on välja toodud, et koolituse õppekavad koostatakse õpiväljundipõhiselt milleks on koolituse jooksul omandatud teadmised, oskused ja hoiakud ning fookuses on eelkõige õppija ning tema arengu toetamine. (Strateegiline planeerimine aastateks 2021-2035, 2020; Ganina, 2010) EKKA poolt 2018.a läbi viidud hindamisintervjuudest koolitusjuhtide ja koolitajatega töid intervjueritavad välja, et õppekava aluseks peetakse koolitusasutuse, tellija ja koolitaja vahelist kommunikatsiooni, mille käigus lepitakse kokku koolituse eesmärk, kriteeriumid ja tegevused ning õppekava kaudu luuakse koolitusele kindel raamistik. Teisalt tõlgendati õppekava kui paindlikku kokkulepet, mis võimaldab arvestada õppijate erisoovide ja huvidega. Samuti märgiti ära, et täienduskoolituse õppekava on oma struktuurilt läinud rohkem ülikooli õppekava moodi. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020)

Õpikäsituse terminit hakati kasutama suhteliselt hiljuti. Haridus- ja Teadusministeeriumi võttis esmakordselt selle kasutusele 2014. aastal Eesti Elukestva õppe strateegias 2020, kus on kirjas, et õpikäsitus on üks osa koolikultuurist ning mõistmine, millistel eesmärkidel ja millisel viisil

toimub õppimine, s.j millistes suhetes on õppeprotsessis osalejad, ning omandatud teadmiste rakendamine praktikas. Õpikäsituse uuenemiseks on vaja professionaale, kelle eestvedamisel toimub koolitusasutuse (töö)korralduse muutmine ning ühtlasi vastutavad selle eest, et õppe sisu oleks aja- ja asjakohane. Samuti tuleb koolitusasutusel vastutada õpetajate hea ettevalmistuse eest. Olulisel kohal on senisest otstarbekamalt nii koolisiseste kui ka kooliväliseid õpikeskkondade kasutamine õppetöös. Samuti on dokumendis välja toodud, et õpikäsituse fookuses on õppija ja tema areng (joonis1). Õppijat arengut toetatakse nii individuaalsel kui ka sotsiaalsel tasandil, samuti pööratakse tähelepanu loovusele ja ka ettevõtlikkusele kõigil haridustasemetel ning õppeliikides. Tulevikuvaates ollakse enam avatud muutusteks, et mõista arenguid oma elukeskkonnas, regioonis ja maailmas ning samuti on tähtsal kohal valmisolek pidevaks enesearenduseks ja elukestvaks õppeks. (Õpikäsitus, 2018)

Joonis 1. Õpikäsitus, selle muutumise põhjused, muutumist toetavad tegurid koolikultuuris ning muutuste eesmärgid ja laiemad sihid.

Allikas: HTM, 2018

Õpikäsituse muutumist toetavad eesmärgid on välja toodud joonisel 1 järgnevalt (Õpikäsitus, 2018):

- Heatasemelised ainealased teadmised koos oskusega neid praktikas rakendada. /.../ Olulised on nii akadeemilised kui ka praktilised teadmised ja oskused ning erialased ja kutseoskused.

- Õpioskuste arengu toetamine. Õpioskused loovad võimaluse end pidevalt täiendada, omandada uusi teadmisi ja oskusi, lisaks koolile ka kooliväliselt ja iseseisvalt hilisemas elus. /.../
- Paremad koostööoskused. Koostööoskuste alla võib paigutada inimeste juhtimise ja motiveerimise ning läbirääkimisoskuse. Koostööoskuste aluseks on emotsionaalne ja sotsiaalne intelligentsus - oskus mõista ja suunata enda ja teiste käitumist, mõtlemisviise ja tundeid erinevates olukordades.
- Enesejuhtimise oskus. Ennast juhtiv ja iseseisev ühiskonna liige oskab enda vajadusi ja eesmärgi määratleda, valida kaalutletud viise nende elluviimiseks ja tulemuste hindamiseks ning ka vastutada oma tegevuse ja valikute eest.
- Subjektiivne heaolu, mis tähendab paremat füüsilist ja vaimset tervist, oskust lahendada erimeelsusi ja ületada kriise, vältida käitumis- ja sõltuvusprobleemide tekkimist. Kooliga rahulolu mõjutab üldist eluga toimetulekut, /.../ ning haridustee jätkamist.

„Õpikäsituse muutusi toetavad eestvedamine ja koolielu korraldus, probleemipõhine ja eluline õppesisu, õpetajate ettevalmistus ning koostööd soosiv keskkond“ (*Ibid.*). Õpikäsituste muutmisel on olulisel kohal erinevatelt osapooltelt – õppija, kool, kogukond - tagasiside kogumine konkreetse koolitusasutuse tasandil ning vajadusel viia mõõdikutes (õppijate ja õpetajate heaolu ning omavaheline koostöö ja autonoomia) sisse vajalikud parendused. (*Ibid.*)

Õppetöö põhiprotsesse toetavad tugiprotsessid, mis on näiteks töötajate värbamine ja nende koolitus, sobiva töö- ning õppekeskkonna ja töö- ning õppevahendite tagamine, finantside juhtimine, välis- ja sisekommunikatsioon jm. Mõningate tugiprotsesside eesmärk on jälgida õppetöö põhiprotsesside tõhusust, näiteks asutuse sisehindamised, erinevad korrigeerivad tegevused jne. (EQUASS Assurance kvaliteedisüsteemi põhimõtted, 2015) EKKA poolt läbi viidud intervjuudest (2020) täienduskoolitusasutuste juhtidega, juhid ennast koolitajate tugisikuna ei näe, kuna nende meelest on asutuse juhi peamiseks ülesandeks ajakohase ja koolituse vajadusi arvestava õppekeskkonna võimaldamine ning korraldamine, mis ei toeta iseenestest õppetöö põhiprotsesse. Kuna koolitaja on õppekeskkonna loomisel üks oluline osa, siis peaks asutuse juht olema ikkagi vastutaja rollis ning juhtima asutuse tugiprotsesse, s.h olema oma koolitajale ka tugisikuks. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020)

Strateegiline planeerimine käsitleb õpikäsitusena arusaamist õppimise olemusest, eesmärkidest, meetoditest ja erinevate osapoolte rollidest õppeprotsessis (Strateegiline planeerimine aastateks 2021-2035, 2020). HTM-i täienduskoolituse õppekava koostamise juhendmaterjal on välja toodud, et „õppemeetod on õppija ja õpetaja eesmärgistatud ühistegevuse vorm õpiväljundite

saavutamiseks. Õppemeetodite abil luuakse õppija jaoks keskkond, kus ta võimalikult tõhusalt omandab õpitava“. (Aruväli *et al.*, 2016) Õppemeetodeid on erinevaid: 1) iseseisev töö, 2) õppetöö koos õpetajaga ja/või 3) õppetöö koos kaasõppijatega. Iseseisva töö juures on oluline just õppeprotsessi ja õppematerjali omavaheline sidumine. Oluline on siinjuures jälgida, et õpiväljundid ja hindamine moodustaksid ühtse terviku ja õpetaja poolt valitud õppemeetodid toetaksid võimalikult hästi eesmärkide, s.h õpiväljundite saavutamist. (*Ibid.*) Õppemeetodeid liigitatakse mitmel viisil (Sirk, 2020; Aruväli *et al.*, 2016):

- Sõnalised meetodid (jutustus, demonstratsioon, loeng, vestlus/diskussioon, raamatulugemine, küsimused-vastused jne). Õppijad omandavad teadmisi õpetaja sõna vahendusel. See on eelkõige õpetajakeskne meetod, kus õpetaja annab edasi õppeinfot ja suunab selle omandamist.
- Näitlikud meetodid, s.t meelelisele tajule tuginevad (demonstratsioon, illustratsioon, ekskursioon, piltide, tabelite, filmide näitamine). Õppetöö näitlikustamisel kasutatakse erinevaid näitlikke õppevahendeid.
- Audiovisuaalsed meetodid (sõnaliste ja näitlike meetodite ühendamine).
- Praktilised meetodid (harjutused, katsetamine, laboratoorsed tööd jne). Kirjalik harjutamine, katsetamine jms.
- Rühmatööd (ajurünnak, seminar, arutelu, dispuut, paneeldiskussioon jne).
- Individuaaltööd (analüüs, mõttekaart jne).

„Õppemeetodite valikul tuleb arvestada olemasolevaid ressursse, õpetaja oskusi ja õpetamise stiili, õppija kogemusi/oskusi ning samuti ka seda, et iga õppija omandab õpitavat omal moel. Ükski meetod ei sobi kõigile õppijatele, igäüks õpib erineval viisil“ (Aruväli *et al.*, 2016).

Õppija enesearengus on tähtsad vastutustunne, sõltumatu ja ka kriitiline käitumine ning mõtlemine. Olulisel kohal on samuti õppija väärtused, milleks on: 1) õppija aktiivne osalus õppetöös ja vastutus; 2) koostöö ja üksteiselt õppimine; 3) õpivõimaluste kvaliteet ning saadava info läbipaistvus ja usaldusväärsus; 4) avatus ja rahvusvaheline koostöö; 5) tõendus põhine otsustamine. (Strateegiline planeerimine aastateks 2021–2035, 2020;) Felt (2014) on öelnud: „Täiskasvanud õppijat võib pidada enesearengu subjektiks ehk kes teadvustab ja tunnetab oma arenguvajadusi, on võimeline ning valmis iseenda arengut juhtima ja selle eest vastutama“.

1.2. Täienduskoolituse õppekvaliteedi hindamine

Täiskasvanuharidus, mida nimetatakse ka täiendõppeks või elukestvaks õppeks on üks Bologna protsessi teemasid. See ilmus esmakordselt Bologna protsessi tegevuskavasse 2001. aastal Praha teatises, kus nenditi, et elukestev õpe on Euroopa kõrgharidusruumi oluline element ning strateegiad on vajalikud konkurentsivõime ja uute tehnoloogiate õppimisel. Samuti aitab elukestev õpe parandada sotsiaalset ühtekuuluvust, võimaldada võrdseid võimalusi ja parandada elukvaliteeti. Kvaliteetse hariduse tagamine on avalik vastutus ning juurdepääs haridusele on iseenesest oluline õigus, kuid selle õiguse tõelist väärtust saab realiseerida ainult siis, kui haridus on piisava kvaliteediga ning õppimisvõimalused ja -korraldus võimaldavad õppijal oma hariduse mõistlikul viisil lõpule viia - teatud ajal ja tingimustel, mis soodustavad kvaliteetset haridust. (Prisăcariu, 2014)

Piir pädevuste tunnustamisel mitteformaalse ja formaalse hariduse vahel on Heikkilä (2019) arvates hägustunud, kuna haridus hõlmab tänapäeval palju erinevaid eluvaldkondi. Töötajad, erinevad institutsioonid ega isegi riigiasutused ei tunnusta paljusid erinevaid informaalset õppe vorminguid - alates sertifitseeritud kogemustest või kursustest, mis tõstavad töötaja pädevusi, kuni harrastuspõhise õppe või isegi kogemuste kaudu omandatud oskusteni. Täiskasvanute täienduskoolituse õppekvaliteedi hindamisega on väga vähe tegeletud ning mitteformaalse õppe hindamised on erinevad mitte ainult EL-i riikides või mujal maailmas, vaid need võivad erineda isegi sama riigi piires asutuste vahel. (Heikkilä, 2019)

Erinevate mudelitega on hinnatud nii kõrgharidust ja ka kutseõpet, kuid täienduskoolitus on jäänud millegipärast vaeslapse ossa, mistõttu on probleemi algpõhjus – täiskasvanute täienduskoolituse õppekvaliteedil puudub usaldus ja läbipaistvus. Kuna Eestile kehtival Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevad nõuded, siis antud magistratöös vaadeldud EL-i poolt läbi viidud täiskasvanuhariduse poliitika ja selle tõhusese uuringu andmetel (2015) on täiskasvanute täienduskoolituse kvaliteedi tagamiseks loodud süsteeme ja tööriistu vähe hinnatud. EL-i uuringu tulemustes on ära toodud võrdlus täiskasvanute koolituse ja koolituse kvaliteedi tagamise süsteemides erinevates EL-i liikmesriikides. Kuna kõikides EL-i riikides ei ole tänase päeva seisuga poliitilised toimingud veel sellised, et oleks võimalik jälgida täiskasvanud õppijate osalust õppetöös ning hinnata nende pädevusi, siis antud uuringu tulemuste põhjal on hakatud täiskasvanuhariduse kvaliteedi tagamist pidama oluliseks prioriteediks, eriti riiklikul tasandil. (*An in-depth analysis of adult learning policies*, 2015; Heikkilä, 2019)

Täiskasvanute koolituses osalemine aitab inimestel võtta konstruktiivset ja aktiivset rolli oma kogukondades ja ühiskonnas laiemalt. Riigid saavad osaluse tõstmiseks kasutada mitmesuguseid mobiliseerimisstrateegiaid (nt juhendamine ja nõustamine, paindlikud õppimise trajektoorid, kvaliteedijuhtimine, teavitusstrateegiad, varasema õppimise akrediteerimine ja finantsinstrumendid), kuid selle strateegia rakendatavuse kohta on vähe tõendeid. See nõuab suuremat vajadust hindamiste järele, mis keskenduvad olemasolevate täiskasvanute koolituste teenuste tõhususele ja asjakohasusele ning sidusrühmade vajadustele. Tunnistades kvaliteetse ja kättesaadava täiskasvanuhariduse erinevaid eeliseid, peaksid kõik EL-i riigid riiklikul ja kohalikul tasandil püüdma luua täiskasvanuharidussüsteeme, mida iseloomustab mitmekesisus, paindlikkus, kõrge kvaliteet ja läbipaistev kvaliteedi tagamise süsteem. (*Equity and Quality in Adult Education*, 2019; *EU policy in the field of adult learning*, 2019)

Innove õppenõustamise kvaliteedikäsiraamatus (2013, 3) on ära märgitud, et „kvaliteedi tagamine on protsess, mille käigus tehakse kindlaks teenuste toimimine selliselt, et õppetöös oleks tagatud ühtlane kvaliteet ja vajalikud tingimused“. Paljud riigid kasutavad haridussüsteemi parendamiseks erinevaid kvaliteedihindamise mudeleid. Enamasti hinnatakse kõrghariduse ja kutsehariduse taset ning kõrge või minimaalse taseme kvaliteet tagatakse selliste protsesside kaudu nagu välis- ja sisehindamine, asutuste akrediteerimine, õppeprogrammide hindamine, asutuste erinevad enesehindamise mudelid/protsessid. Täiendusõppe roll suureneb, kuid täiendusõppe kvaliteedi tagamiseks on olemas ainult mõned näited täienduskoolituse kvaliteedi alustamise ja protseduuride kohta. (Puik *et al.*, 2020)

Nii Soome kui ka Ühendkuningriigid kasutavad hariduse kvaliteedi tagamise süsteemide mudelit, kus vaadeldakse meetodite, protseduuride, vahendite ja protsesside terviklikku toimimist ja tõhusust. Mudelis on vaatluse all ka see, kuidas (kõrg)koolid juhivad oma pakutava hariduse standardit ja kvaliteeti. See mudel põhineb institutsionaalsel ülevaatamisel ja võib perioodilises hindamisprotseduuris lisaks sisaldada ka õppeprogrammide valimit. Hindamisel keskendutakse protseduuridele, mida asutus kasutab oma tegevuse kvaliteedi säilitamiseks ja arendamiseks, mis põhinevad täienduspõhise hindamise põhimõttel ning eesmärk on aidata haridusasutustel tuvastada oma tegevustes tugevused, head tavad ja arendamist vajavad valdkonnad. Mudeli kasutamisel ilmnevad erinevused riikide vahel. Soomes hinnatakse, kas süsteem vastab riiklikele kriteeriumidele ja kas see vastab Euroopa kvaliteeditagamise põhimõtetele ning soovitudele kõrgkoolidele. Oluline on välja tuua, et siin ei hinnata ühiskondlikku mõju käsitlevaid sätteid ega

täiskasvanuharidust käsitlevate sätete kvaliteeti, vaid sisemise kvaliteeditagamis-süsteemi terviklikkust ja tõhusust. Ühendkuningriigis hinnatakse sisemise kvaliteedi tagamise mehhanismide tõhusust ja riiklike võrdluspunktide kasutamist - Ühendkuningriigi kvaliteedikodeksit. Üks peamisi valdkondi, mida selles hindamismudelil käsitletakse, on õppimisvõimaluste kvaliteet, samas kui täiskasvanute koolitusele otseselt tähelepanu ei pöörata. Pigem vaadeldakse asutuse võimet jälgida oma protsesside tõhusust ja seda, kuidas nad oma edu mõõdavad. (Prisăcariu, 2014)

Sloveenia täiskasvanuhariduse instituut (ACS) on välja töötanud mudeli, mida kasutab enamik Sloveenia täiskasvanuhariduse asutusi - POKI, mis pakub täiskasvanutele kvaliteetset haridust. Erinevalt Eestile, reguleerivad Sloveenia täiskasvanuharidust samad kvaliteeditagamise eeskirjad nagu noorte hariduses ning rakendatud on mitteametlike täiskasvanute koolitusprogrammide akrediteerimise süsteem. POKI mudel põhineb enesehindamisel. Täiskasvanute koolitusasutused otsustavad kvaliteedi hindamise üle vabatahtlikult ning nad määratlevad ise, milliseid haridusprotsessi osi jälgitakse ja milliseid kvaliteedistandardeid püütakse saavutada, kuidas vaatlusi töötlevad ja milliseid meetmeid omandatud hindamise põhjal kasutusele võtavad. (*Quality Assurance. Slovenia*, 2019)

Õpitulemuste kvaliteedi hindamise mudel käsitleb kavandatud ja saavutatud õpitulemusi. Võrreldes teiste mudelitega tuleb seda tüüpi hindamine läbi viia õppeprogrammi tasandil. Seda mudelit kasutavad mõned Euroopa kõrgkoolid ning selle mudeli kasutamine annab koolidele suurema enesemääratluse oma tegevuse üle, kuna nad peavad säilitama kõrgeid standardeid ning vajavad seetõttu sisukamat kontrolli selle tagamisel. See tähendab näiteks seda, et õpilaste õpitulemuste saavutamise osas hinnatakse õppijate endi sisemisi kvaliteedi tagamise protseduure ja nende programmide rakendamise eeldusi. (Prisăcariu, 2014) Sarnane praktiline hindamismudel - GRETA on välja töötamisel Saksamaal, mille eesmärgiks on koostöös täiskasvanute ja täiendõppe koolitajate ning projektipartneritega töötada välja vahendid ning protseduurid õpetajate pädevuste tunnustamiseks akadeemilisel alusel (Sommer, 2019).

Prisăcariu (2014) toob oma uuringus välja hindamismudeli, mille keskmes on institutsioon tervikuna, mitte üksikud õppeprogrammid või üksused. Mudeli kasutamisel keskendutakse otsustusprotsessidele ja institutsionaalsetele struktuuridele ning strateegilise juhtimise tõhususele, samuti sisemiste kvaliteediprotsesside olulisusele ja sellele, mil määral nende tulemusi kasutatakse otsuste tegemisel ja strateegilisel juhtimisel. Isegi kui institutsiooni hindamise põhimõtet oma

missiooni ja eesmärkide suhtes järgitakse ka muudes hindamismudelites, ei kasutata selle mudeli juures standardeid, eesmärke või kriteeriume, välja arvatud asutuse hetkevaade ja eesmärgid. Samuti ei tehta hindamisaruandes ekspertide poolt välishindamise tulemusena parendusettepanekuid tegevusvaldkonda, mis ei ole asutuse jaoks esmatähtis. Seetõttu võib asutuse võimalik keskendumine täiskasvanuharidusele tuleneda ainult tema enda vastutusest ja tahtest hoida asutus atraktiivseks. (Prisăcariu, 2014)

Hispaanias vastutavad täienduskoolituse kvaliteedi parendamise eest tööhõiveasutused, kes hindavad koolitusasutust institutsionaalsel tasandil (*Quality Assurance. Spain, 2020*). Prisăcariu (2014) nimetab seda mudelit kvaliteedi ülevaateks. Mudeli kasutuse peamine eesmärk on kinnitada sidusrühmadele ja laiemale üldsusele, et akrediteeritud õppeasutus vastab minimaalsetele kvaliteedistandarditele. Mudelis ära toodud standardite abil vaadeldakse, kas asutus täidab eelnevalt kindlaksmääratud kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete tingimuste komplekti. Välishindaja ülesanne on hinnata hariduse pakkuja juhtimis- ja haridusalast suutlikkust, et oleks võimalik selle toimimise avalikult ja dokumenteeritud tõenditega kinnitada või siis kehtetuks tunnistada. (Prisăcariu, 2014)

Eestis ja ka teistes riikides on riigi tasandil hariduse kvaliteeti hinnatud kokkulepitud kriteeriumite alusel, et tagada parim võimalikust pakutavast haridusest. Eestis on kutsehariduse kvaliteeti hinnatud alates 2011. aastast ning kõrghariduse kvaliteeti alates 2012. aastast. (Täienduskoolituse kvaliteedi hindamine, 2019) 2015. aastast kehtiva täiskasvanute koolituse seaduse (TäKS) järgi jaguneb Eestis täiskasvanute koolitus tasemeõppeks ja täienduskoolituseks. Tasemeõppe korraldamist reguleerivad põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, kutseõppeasutuse seadus ning kutseharidusstandard, kõrghariduse seadus ning kõrgharidusstandard. Seadusest tulenevalt, viiakse nendes asutustes läbi regulaarselt sisehindamisi ning koolid saavad tagasisidet oma asutuse tegevuse, s.h õppekavade kohta välishindamisest. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2019). Täiskasvanute täienduskoolitust reguleerib täiskasvanute koolituse seadus ning täienduskoolituse standard ja valdkondlikud eriseadused, mille järgi on see väljaspool tasemeõpet õppekava alusel toimuv eesmärgistatud ja organiseeritud õppetegevus, kuid siiani ei ole selle rakendamist kontrollitud, v.a juhul, kui Haridus- ja Teadusministeerium (HTM) teostab koolitusasutuse järelevalvet või taotletakse koolitusluba, millele eelneb asutuse kontroll. (TäKS, 2015) Riigil on olemas ülevaade ainult neist koolitusorganisatsioonidest, kes on ennast registreerinud EHIS-es, kuid puudub ülevaade asutuste poolt pakutavate koolituste kvaliteedi ja tulemuslikkuse kohta.

Täiskasvanuhariduse valdkonda on Eestis uuritud peamiselt tasemeõppe tasandil, kuid senini napib uuringuid, mis kajastaksid olukorda täienduskoolituses ja samuti puudub regulatsioon, mis annaks ühtse aluse täienduskoolituse hindamisele ning täienduskoolituse teenuste kvaliteedi tõstmiseks. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2019)

2018. aasta sügisest on EKKA välja töötamas täienduskoolituse kvaliteedihindamise süsteemi ning asunud seda ka ellu viima. Selles protsessis kasutatakse täienduskoolituse hindamiseks seadusest (TäKS) tulenevaid kriteeriumeid. Hindamise järgselt tuleb ekspertidel koostada hindamisaruanne, milles tuuakse välja asutuse ning selle koolitustegevuse peamised tugevused ja parendusvaldkonnad ning ka soovitusel. Seejärel annab komisjon koondhinnangu, kas koolitusasutuse õppe kvaliteet vastab TäKS-ist tulenevatele nõuetele, või siis ei vasta seadusest tulenevatele nõuetele. (*Ibid.*)

Ei saa väita, milline ülal ära toodud hindamissüsteem on parim, kuid võib väita, et nii riigil kui ka koolitusasutustel on vastutus hariduse ja sellega seonduvate toimingute kvaliteedi pideva (p)arendamise ees. Samuti võiks täiskasvanute koolituse arendamises kasu olla asutuste hindamisest ühtsete ja eelnevalt kehtestatud standardite alusel, kuna selline lähenemisviis tagab sotsiaalsete sätete kaitsmise ning nende järgimise. Ülaltoodud hindamismudeleid analüüsid võiks väita, et koolituste hindamisel on suund võetud kvaliteedi täpsema ja sisulisema regulatsiooni suunas, liikudes tasemelt, mis käsitles vähemalt kollegiaalsel kaasamisel põhinevat kvaliteedi parendamise mõistet ja soovitusi tasemele, mis nõuab otsuseid ja nende täitmist kehtestatud standardite järgi. (Prisăcariu, 2014)

1.3. Täienduskoolituse kvaliteedi hindamine PDCA mudeli põhjal

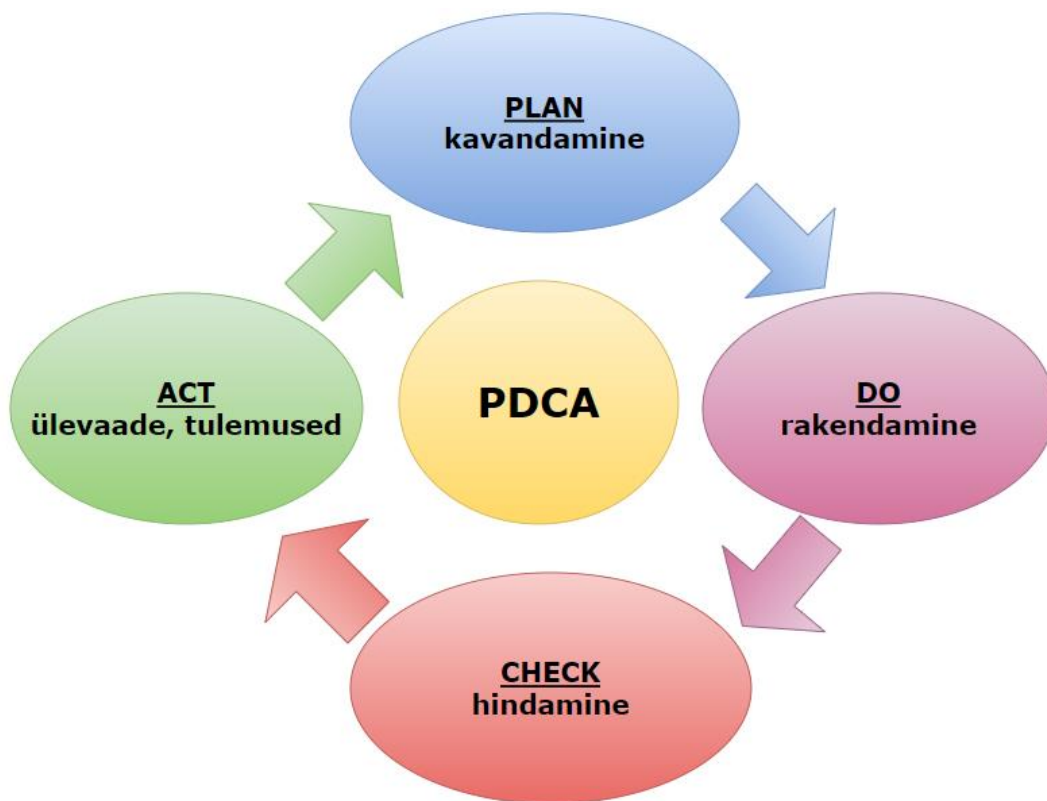
Prisăcariu (2014) on öelnud, et kvaliteetsest haridusest saame rääkida alles siis, kui sotsiaalne mõõde on kvaliteetne. Täiskasvanute koolituse kvaliteedi tagamine keskendub peamiselt sisehindamisele ja kvaliteedi arendamisele. Täiskasvanute koolituse seadusest (2015) tulenevalt on koolitusasutuste hindamise eesmärk anda hinnang nende võimekusele, täita nii täiskasvanute koolituse seaduses kui ka täienduskoolituse standardis (2015) määratletud kvaliteedinõudeid. Seaduses on välja toodud, et standardi täitmine aitab luua eeldused selleks, et koolitusel osalejad saavad kvaliteetse teenuse, mis tähendab, et õping peab olema väljundipõhine. („EKKA asus hindama“, 2019)

Eestis ning ka teistes EL-i riikides toimub kutseõppe kvaliteedi tagamine riiklikul tasandil, mida rakendatakse EQAVET (*European Quality Assurance in Vocational Education and Training*) põhimõtete alusel. EQAVET mudel põhineb EFQM-i kvaliteedimudelil ning keskendub koolitusasutuse pidevale parendamisele (planeeri – teosta – hinda/kontrolli – korrigeeri). Kutseõppe kvaliteedi tagamise fookus on õppetööl. (Mandel, 2015) Sellest tulenevalt tekkiski magistr töö autoril idee täienduskoolituste hindamisel kasutada PDCA-d ehk nelja-astmelist pideva parendamise mudelit erinevate protsesside täiustamiseks. Ehkki PDCA hindamise meetod seisneb põhimõtteliselt tõhususe ja kvaliteedi saavutamises, rõhutab see ka suhete olulisust. Teenuseosutajad (õpetajad ja koolitusasutuse juhtivad töötajad) peavad teadma, mida nende kliendid (õppijad, tellijad) parima toote pakkumiseks vajavad ja väärtustavad. Samuti peavad asutuse juhid ja töötajad (nt koolitajad) olema üksteisega lähedastes töösuhetes, et koos tõhusamalt probleeme lahendada. (McKay, 2017)

Sarnaselt juba eelmises peatükis mainitud Hispaania koolitusasutustele, hinnatakse ka Ungaris koolitusasutusi institutsionaalsel tasandil, kuid sealsete koolitusasutuste kvaliteedijuhtimise ja kvaliteedi tagamise süsteem põhineb PDCA loogikal - kavandamine, juurutamine, hindamine, tagasiside. Riik jälgib täiskasvanute koolitustegevuse nõuete täitmist, kaasates eksperte vähemalt iga nelja aasta järel. Oluline on siinjuures ära märkida, et Ungari valitsus pöörab suurt tähelepanu täiskasvanute koolitusele, kuna Ungari tööturul defitsiit professionaalsete ressursside järele, mida saab sealse valitsuse arvates parandada täiskasvanute koolituse kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamise kaudu. (*Quality Assurance. Hungary*, 2019)

Õppekavade hindamiseks ja parendamiseks PDCA-tsükli järgi läbi viidud uuringuid on väga vähe. Jaapanis on 2008-2013 läbi viidud erinevate õppekavade uuringuid, kus õppekavade kvaliteedi tagamise eesmärgil on rakendatud PDCA tsükli. Uuringu ühe tulemusena tuli välja, et PDCA tsükli kasutamisel paranes haridusprogrammi kvaliteet, milles õpilased saavutasid oma õpieesmärgid. (Maruyama *et al.*, 2016) USA-s Milwaukee piirkonna koolides on PDCA mudelit edukalt kasutatud asutuste kvaliteedi parendusteks. Selle tulemusena on jõutud järeldusele, et PDCA on üks võimalustest probleemide lahendamisel, näiteks kommunikatsioonistrateegia visuaalne esitus asutuse peamiste sidusrühmade vahel - õigel ajal õigele inimesele õige teabe edastamine. Probleemi lahenduse süžeeskeem sisaldab probleemi nime, parendusprotsessi jälgimise eest vastutavat isikut, hetkeolukorra kirjeldust, soovitud tulemusi, pakutavaid lahendusi, tulemuste saavutamise tegevuskava ning järeelmeetmeid. Terve süžeeskeem mahub ühele lehele, mistõttu seda nimetatakse haridusringkonnas ka A3-ks. (McKay, 2017)

Demingi tsükli mudeli kasutamise eesmärgiks on täienduskoolituse hindamisprotsessi kvaliteedi tagamine - kas hindamisetapid on hindamiskriteeriumites ja tagatud. Kuigi seni ei ole täiskasvanute täienduskoolituse kvaliteeti Eestis hinnatud, siis edaspidi võiks aidata PDCA mudeli kasutamine kontrollida eelmistest hindamisetappidest saadud tulemuste usaldusvärsust ning samuti on võimalus saadud tulemusi eelnevate tulemustega võrrelda. PDCA mudel on välja kujunenud W.E. Demingi PDSA mudelist Jaapanis Tokyo Tehnoloogiainstituudis K. Ishikawa poolt. (Toom *et al.*, 2018) Oakland (2006) on tervikliku kvaliteedijuhtimise teooriates välja toonud, et PDCA-d (kavandamine-tegemine-kontrolli-tegutse protseduuri) kasutatakse organisatsioonides rakenduste ja vastavuse tagamiseks ning see mudel pole üle 40 aasta muutunud. Oaklandi arvates on pideva parendamise aluseks kolm põhiprintsiipi: 1) keskendumine kliendile; 2) protsesside mõistmine; 3) töötajate pühendumine kvaliteedile. Joonisel 2 on ära toodud PDCA tsükkel, mis on nelja-astmeline mudel organisatsiooni muudatuste läbiviimiseks. Jooniselt on hästi näha, nii nagu ringil pole lõppu, tuleks PDCA tsükli pideva täiustamise jaoks aina korrata. (*What is the PDCA*, 2019; Oakland, 2006, 350)

Joonis 2. Demingi tsükli mudel.

Allikas: Deming, 2000

PDCA mudeli esimeseks etapiks on planeerimine ehk *Plan* (P), kuna selles etapis saab analüütiliselt ja kvantitatiivselt kindlaks teha, millised on peamised ehk võtmeprobleemid olemasoleva protsessi või tegevus(t)ega (Shiba *et al.*, 1993, 56). Planeerimise etapis määratletakse probleemid ning seatakse eesmärgid, millega kavatsetakse tegelema hakata. Samuti pannakse paika mõõdikud hindamiseks ja eesmärgi saavutamiseks. (Shakman *et al.*, 2017)

Tsükli teine etapp on teostamine ehk *Do* (D), kus kontrollitakse tegelikku tulemust. Pannakse paika konkreetsed tegevused koos tegevuskava ja kindlate tähtaegadega, mis ühtlasi aitavad saavutada seatud eesmärgid. (Shiba *et al.*, 1993, 56) Mõõtmisel on oluline pidev täiustamine, mis on midagi enamat kui lihtsalt millegi uuega katsetamine strateegilise probleemi lahendamiseks. Väga oluline on siinjuures andmete süstemaatiline kogumine konkreetsete eesmärkide saavutamisel ning saadud andmeid ka õigesti tõlgendada, et vältida mõõtmisel olukorda, kus

keskendutakse pigem tulemustele, mis ei pruugi anda organisatsioonile vajalikku teavet selle kohta, kuidas saadud tulemused on saavutatud. (Shakman *et al.*, 2017)

Mudeli kolmandas etapis *Check* (C) toimub teostatud toimingute kontrollimine. Selle etapi kvaliteedi kontrollimise peamiseks eesmärgiks on aidata, et organisatsiooni saavutatud tulemused oleksid vastavuses nõutavate tulemustega. Kogu protsess hakkab toimima momendist, mil sõnastatakse eesmärgid ja kavandatakse tegevused eesmärkide saavutamiseks. (Shiba *et al.*, 1993, 57) Väga oluline on, et nii sise- kui ka välishindamise käigus loodava informatsiooniga edaspidi midagi ette võetakse ja järjepidevalt tegeletakse. Mistõttu on tähtis, et hindamise lõpus pööratakse tähelepanu saadud tulemustele, s.h parendustegevustele. Hinnatav organisatsioon peaks parendamisprotsessi jätkama ka siis, kui on hindamise tulemused kätte saanud. (Shakman *et al.*, 2017)

Tsükli neljandas, tegutsemise etapis *Act* (A), on hinnataval asutusel võimalik saadud tulemuste põhjal ellu viia muudatusi, s.h viia sisse vajalikud parendused (Shiba *et al.*, 1993, 57). Seejärel liigutakse edasi taas esimesse ehk planeerimise faasi ning tagatakse organisatsiooni järjepidev parendus. Kõik eelpool nimetatud etapid on omavahel seotud ja ilma eelneva etapi tegevuseta ei ole võimalik liikuda järgmisesse protsessi. Oluline on siinjuures ära märkida, et kõik asutuse töötajad peavad olema kaasatud protsessi ning neil peab olema selge ülevaade tõstatatud probleemist ja ettepanekud selle lahendamiseks ning võimalus neid ettepanekuid ka ise või siis meeskonnaga ellu viia. (Shakman *et al.*, 2017)

Norras läbi viidud uuringu (2013) kohaselt on asutuses kõige olulisem roll pideva parendamise mudeli põhimõtete kasutamisel just juhtkonnal. Juhtide pühendumusel ning eesmärkide saavutamiseks peaks PDCA-mudeli kasutamine olema nende igapäevaseks tööriistaks. (Lodgaard *et al.*, 2013) Shiba ja Walden on PDCA mudelit iseloomustanud kokkuvõtvalt, kui head tööriista organisatsiooni probleemide lahendamisel, mis on samm-sammult täiustamisega tegelemine ja parendamistsükli kordamine, mida tehakse järjepidevalt. Ühtlasi annab PDCA põhimõte hea etapilise süsteemi parenduste tegemiseks, tehes võimalikult lühikese täiustus-tsükli jooksul parima töö. Sel viisil on võimalik saada reaalselt tagasisidet suuna ja kauguse kohta oma eesmärkidest või eesmärkideni. PDCA tsükli näidatakse alati ringina, mis näitab parendamise pidevat olemust. (Shiba *et al.*, 1993, 57) Rakendades PDCA meetodeid asutuse siseturunduses

koos parendustegevuste konkreetsete tulemustega, aitab see asutuse juhtkonnal kaasa meetodi kasutamise jätkusuutlikkusele, kuna töötajad näevad PDCA kasutamises kasutegurit eelkõige oma töö tulemustele. (Lodgaard *et al.*, 2013)

1.4. Täienduskoolitusasutuste lävendipõhine hindamine

Kvaliteet täienduskoolituses väljendab koolitusasutuse võimet reageerida kiiresti turu muutuvatele vajadustele, mis tähendab seda, et koolitajad, ressursid ja kogu organisatsioon on kontsentreerunud muutuvate kliendinõuete rahuldamisele (Toom *et al.*, 2018). Täienduskoolituse kvaliteet ja sellega seonduvate parendusvaldkondade analüüsimine ning välja toomine on väga oluline. 2015. aastal võeti vastu uus täiskasvanute koolituse seadus (TäKS), mis kohustab avalikke vahendeid kasutavaid täienduskoolitusasutusi registreerima ennast Eesti Hariduse infosüsteemis (EHIS) ning täitma täiskasvanute koolituse seadusest tulenevaid nõudeid – töötama välja väljundipõhised õppekavad, rakendama kvaliteedi tagamise põhimõtteid, avalikustama õppekorralduslikku teavet, esitama iga-aastaselt tegevusnäitajate andmeid jne. (TäKS, 2015; Kumpas-Lenk *et al.*, 2020)

Kuni 2018. aastani ei olnud Eestis süsteemset täienduskoolituste kvaliteedi hindamist läbi viidud. Suurem tähelepanu õppe kvaliteedi hindamisel oli ja on olnud seni üld-, kutse- ja kõrghariduses. Täienduskoolitusasutuste hulgas on HTM viinud läbi pistelist järelevalvet juhtudel kui on esitatud kaebus, kuid valdkonna ülest kvaliteedi hindamist ei ole tehtud. Järelevalvest saadud tagasisidest ja täienduskoolituse tellijate rahulolematusest täienduskoolituse kvaliteedile, on tekkinud laiem vajadus täienduskoolitusasutuste hindamiseks ühtse meetodi järgi. (Puik *et al.*, 2020) 2018. aasta sügisel alustas EKKA täienduskoolituse kvaliteedi edendamise projekti raames välja töötama täienduskoolituse kvaliteedihindamise süsteemi. Kaheaastasel projektil oli kaks laiemat eesmärki: 1) läbi viia uuring täienduskoolituse valdkonna olukorra kaardistamiseks; 2) arendada koostöös valdkonna sidusrühmadega välja täienduskoolitusasutuste kvaliteedimärgi kontseptsioon ning seda ka piloteerida. Selle tulemusena oleks täienduskoolituse kvaliteedihindamismudel tööriist, mille kasutamise eesmärgiks on reguleerida Eesti täienduskoolitusturgu selliselt, mis suudaks tagada minimaalselt aktsepteeritavat kvaliteeti täiskasvanute koolituse seaduse täitmisel. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020)

Projekti alguses (joonis 3) viidi EKKA poolt läbi 140 koolitusasutuse hindamine veebilehtede

põhjal. Eesmärk oli kaardistada olukord täienduskoolituse turul ning kontrollida EHS-esse registreeritud koolituse pakkujate TäKS nõuete täitmist. Veebilehtede välishindamise järel toimusid 84 intervjuud 57 täienduskoolitusasutuses koolitusasutuste juhtide ja koolitajatega. Eesmärgiks oli uurida, millised on: 1) väljakutsed täienduskoolituse valdkonnas; 2) koolitusasutuse juhtide ja koolitajate koolitusvajadused; 3) ootused kvaliteedi hindamise süsteemile. Seejärel toimus õppekavade hindamine 35 täienduskoolitusasutuses. Eesmärgiks oli teada saada, kui sidusad ja sisukad on õppekava komponendid, nende eesmärk, õpiväljundid, maht, kutsestandardi nõuete täitmine ning üldoskuste arendamine. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020)

Joonis 3. Lävendipõhise hindamise kujunemisprotsess.

Allikas: Täienduskoolituse projekti tegevused, 2019

Analüüsi esmaste tulemuste põhjal tuli välja, et seitsmel täienduskoolitusasutusel 140-st puudus veebiotsinguga leitav veebileht. Samuti tuli veebilehtede hindamisest välja, et pea kõikidel täienduskoolitusasutuste veebilehtedel oli välja toodud õppekavade nimetused ning 90% õppekavadest on välja toodud õppe sisu. Ligi 80% õppekavadest on välja toodud koolituse läbiviimiseks koolitajale vajaliku kvalifikatsiooni, õpi- või töökogemuse kirjeldusega. Samas ilmnes, et veidi alla 50% õppekavadest on välja toodud õppe kogumahu puhul auditoorse, praktilise ja iseseisva töö osakaalud. 30% täienduskoolitusasutustest ei olnud õppekavadest välja toonud täienduskoolituse lõpetamise tingimusi, õppekeskkonna kirjeldust ja õpingute alustamise eeldusi. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020)

Veebilehtedel avalikustatud 47 õppekava hindamisest selgus, et väljundipõhise õppekava loomine

valmistab paljudele raskusi. Probleemsemate teemadena nimetasid eksperdid õppekava sidusust ning õpiväljundite sõnastust. Mõlema teema puhul vaid ligi 30% õppekavadest vastas ja pigem vastas hindamiskriteeriumitele. Üle 60% õppekavade puhul õppekava nimetus väljendas ja pigem väljendas täienduskoolituse sisu. Üllatuslikult ilmnnes, et 60% õppekavades ei olnud kirjeldatud praktilist- ja iseseisevat tööd, mistõttu ei saanud eksperdid anda hinnangut, kas õppekava raames keskendutakse ka üldpädevuste arendamisele. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020)

Intervjuudest koolitusasutuste esindajatega toodi peamise probleemina välja, et koolituste kvaliteeti on raske hinnata, sest puuduvad ühtsed kvaliteedinõuded. Probleemiks on ka eetilised väärtused, kuna puudub kontroll, siis esineb nii õppekavade kopeerimist kui ideede vargust. Intervjueeritavate arvates ei anna õppijad piisavalt sisulist tagasisidet koolituse parendamiseks, samuti esineb õppijate vastuseisu õpiväljundite hindamisele ning välja toodi ka õppijate väga erinev tase. Õppekavaarenduses on peamiseks väljakutseks õppekava koostamine, mis toetaks õppija õpioskusi. Samuti toodi välja õpiväljundite ja hindamiskriteeriumite sõnastus, mis toetaksid õppimist, on mõõdetavad, ega hirmuta õppijaid. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020)

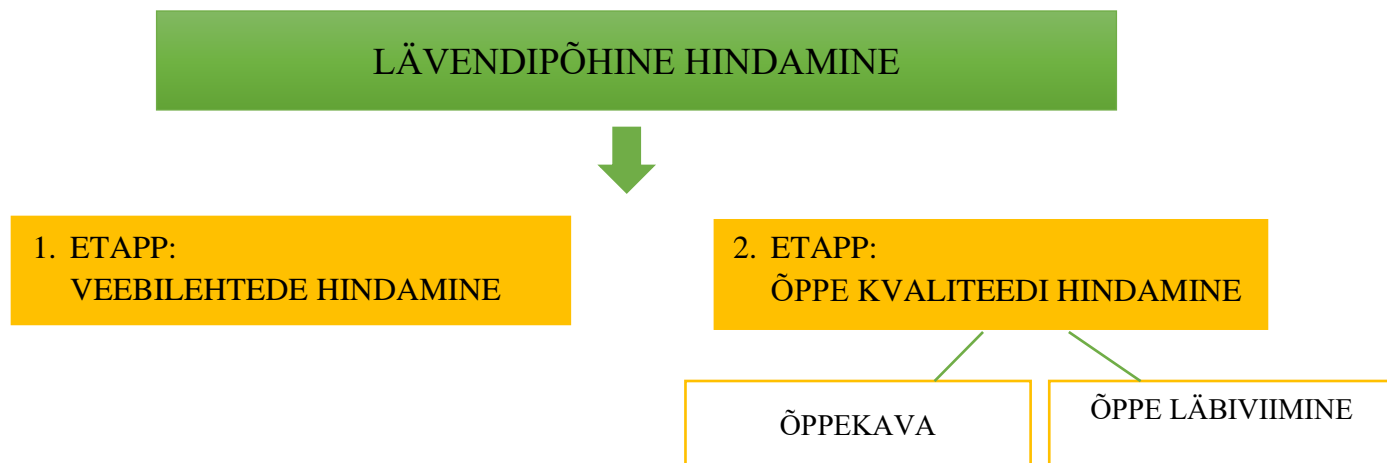
Kuna seadusest (TäKS, § 15) tulenev nõue paneb näiteks tellijale kohustuse kontrollida, kas pakutav täienduskoolitus vastab TäKS-is ja täienduskoolituse standardis sätestatud nõuetele, siis tõenäoliselt ei ole asjakohane eeldada, et kõikidel potentsiaalsetel koolituse tellijatel, s.h ka riigiasutustel, on olemas pädevused, et hinnata seadusest tulenevate nõuete täitmist. Sellele tuginedes oli eesmärgiks välja töötada metoodika, mis ühelt poolt toetab avaliku raha eest koolituste tellijaid TäKS-i nõuete järgimisel ning annab ühtlasi hinnangu ja tagasiside täienduskoolitusasutustele TäKS-i kvaliteedi põhimõtete rakendamisel. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020) 2018. aasta hindamistest saadud täienduskoolituse kvaliteedi hindamise tulemustest tegi EKKA kokkuvõtte, mis oli sisendiks Eesti täienduskoolitusasutuste lävendipõhise kvaliteedihindamise välja töötamisel ning keskendub seaduse miinimumnõuete täitmisele. (Täienduskoolituse projekti tegevused, 2019)

Lävendipõhise hindamise mudeli välja töötamiseks kutsuti EKKA poolt ellu ekspertidest koosnev töörihm ja täienduskoolituse nõukoda. Nõukotta kuulusid nii riigi, täienduskoolituste suurtellijate kui ka koolitusasutuste katusorganisatsioonide esindajad, kes andsid ekspertide töörihmale asja- ja ajakohaseid soovitusi täienduskoolituse kvaliteedi hindamise mudeli välja töötamiseks.

Nõukoja ja töörühma ühisel ettepanekul otsustati EKKA poolt läbi viidud uuringu tulemuste põhjal, mille nt üheks tulemuseks oli Eesti täienduskoolituse turu mitte kõige parem kvaliteet, täienduskoolitusasutuste kvaliteedimärgi välja töötamine muuta lävendipõhiseks kvaliteedi hindamiseks, mis keskenduks seaduse (TäKS) miinimumnõuete täitmise hindamisele. (Lävendipõhine hindamine, 2019) 2019. aasta suvel piloteeriti ekspertide töörühmaga lävendipõhist kvaliteedihindamist kolmes täienduskoolitusasutuses. Piloteerimise tulemusel täiendati lävendipõhise hindamise kriteeriume. (Täienduskoolituse projekti tegevused, 2019)

Lävendipõhise kvaliteedi hindamise eesmärk (joonis 4) on anda hinnang täienduskoolitusasutuse võimekusele täita ja rakendada TäKS-is (2015) ja täienduskoolituse standardis (2015) määratletud täienduskoolituse kvaliteedi põhimõtteid. Lävendiks oli TäKS-is ja täienduskoolituse standardis kehtestatud nõuded. TäKS nõuete täitmist on täienduskoolitusasutused ise kinnitanud, registreerides end EHIS-es ja esitades majandustegevusteate. Koolitusasutused kinnitavad TäKS-i täitmist ka Eesti Töötukassa koolituskaardi partneriks registreerudes. Kuna avaliku raha kasutajatel on TäKS-i järgi lubatud rahastada vaid TäKS nõudeid täitvaid koolitusi, siis on oluline, et väljatöötatud meetodika toetab nende nõuete hindamist. (Kumpas-Lenk *et al.*, 2020)

Lävendipõhine hindamine koosneb kahest etapist (joonis 4): 1. veebilehtede vastavushindamisest TäKS nõuetele ja 2. õppe kvaliteedi hindamisest, mille raames hinnatakse õppekavasid ning õppe läbiviimist lähtuvalt TäKS-is määratletud täienduskoolituse kvaliteedi põhimõtetest. Mõlema etapi puhul hinnatakse, kas lävend on ületatud või mitte ning saadud piloothindamise tulemusi kasutatakse lävendipõhise kvaliteedi hindamisprotsessi parendamiseks. (Täienduskoolituse kvaliteedi hindamine, 2019)

Joonis 4. Lävendipõhine kvaliteedi hindamine.

Allikas: Täienduskoolituse kvaliteedi hindamine, 2019

Hindamise metoodika (Lävendipõhine hindamine, 2019; Täienduskoolituse kvaliteedi hindamine, 2019):

- Hindamise esimeses etapis, veebilehtede vastavushindamisel, kasutakse EKKA poolt 2018. a sügisel rakendatud hindamise metoodikat.
- Hindamise teises etapis kasutatakse õppekavade hindamise puhul samuti EKKA poolt 2018. a sügisel rakendatud õppekavade hindamise metoodikat. Õppe kvaliteedi hindamise puhul rakendatakse metoodikat, kus esmalt täidab täienduskoolitusasutus eneseanalüüsi küsimustiku, mille sisu seejärel hindavad eksperdid.
- Hindamisel on võimalik rakendada nii lihtmenetlust kui tavamenetlust. Lihtmenetlust rakendatakse juhul, kui ekspertide hinnangud täienduskoolitusasutusele igas hinnatavas kriteeriumis on positiivsed ja ei ole täiendavaid küsimusi ega vajadust intervjuudeks. Tavamenetlust rakendatakse siis, kui mõningate kriteeriumite puhul on vaja hinnangu andmiseks koguda lisainformatsiooni.
- Hindamise viivad läbi 2-6 eksperti. EKKA määratleb õppekavad, mille alusel hindamine läbi viiakse ning saadab koolitusasutusele eneseanalüüsi küsimustiku, mille abil asutus hindab ise kriteeriumite täitmist.
- Ekspertid analüüsivad valimisse kuuluvate õppekavade vastavust nõuetele, töötavad läbi asutuse vastused küsimustikule, küsivad vajadusel täiendavaid tõendusmaterjale ning valmistavad ette intervjuud koolitusasutuse juhi, koolitusjuhi, koolitajatega. Vestlused toimuvad valimisse kuuluvaid õppekavu rakendanud koolitajatega.
- Ekspertid koostavad aruande vastavalt lisatud hindamisvormi näidisele, milles hindavad, kas/mil määral täidab asutus TäKS-is ja täienduskoolituse standardis sätestatud nõudeid.
- Hindamise mõlemas etapis antakse täienduskoolitusasutusele võimalus negatiivse hinnangu saanud kriteeriumite parandamiseks kindla perioodi jooksul.

Eesti Töötukassa poolt esitatud ligi 500 koolitusasutuses viidi esmalt läbi koolitusasutuste veebilehtede hindamine, mis toimus 2019 II pa – 2020 I pa. Esimeses etapis läbi viidav veebilehtede hindamine oli eelduseks õppe kvaliteedi hindamisele ning hindamise aluseks olid TäKS (§ 5, § 7, § 8, § 12) nõuded. Enne hindamisprotsessi said kõik hindamises osalenud koolitusasutused Eesti Töötukassa poolt teavituse hindamise toimumise kohta. Veebilehtede hindamised viisid läbi EKKA poolt avaliku konkursi alusel valitud 10 sõltumatut hindamisksperti, kes hindasid täienduskoolitusasutuste veebilehti 10 kriteeriumi alusel. (Lävendipõhine hindamine, 2019)

Esimese ülesandena hindamisel vaatasid eksperdid, kas veebileht on veebiotsinguga leitav. Õppekorralduse alustes hinnati, kas veebilehel on avalikustatud: kuidas toimub õppijate täienduskoolitusele vastuvõtt; kuidas toimub õppetasu maksmine ja sellest vabastamine; milline on õppetasu tagastamise tingimused ja kord. Kvaliteedi alustes hindasid eksperdid, kas asutuse veebilehel on välja toodud: täienduskoolituse õppekavade kvaliteedi tagamise tingimused ja kord; täienduskoolituskursusega seotud koolitajate kvaliteedi tagamise tingimused ja kord; õppekeskkonna kvaliteedi tagamise tingimused ja kord; täienduskoolituse kohta tagasiside kogumise kord; veebilehel on avalikustatud täienduskoolituse õppekava(d), kus koolitusasutus pakub avatud kursuseid; veebilehel on avalikustatud täienduskoolituskursusega seotud koolitajate nimed koos nende kompetentsust tõendava kvalifikatsiooni, õpi- ja/või töökogemuse kirjeldusega. Iga hindamiskriteeriumi puhul said eksperdid märkida, kas info on veebilehel olemas ehk nõue on täidetud või kui infot veebilehel ei leidunud siis tähendas, et nõue ei ole täidetud. Hinnangu „1“ märkisid eksperdid kui nõue oli täidetud, hinnang „0“ märgiti kui nõue ei olnud täidetud. Need asutused, kes esimese veebilehtede hindamise tulemusena said negatiivse otsuse, said uue tähtaja oma veebilehtedel muudatuste/täienduste (tulenevalt seadusest avalikustada veebilehel puuduolev informatsioon) ellu viimiseks. (Veebilehe hindamise kriteeriumid, 2019)

Hindamise teises etapis hinnati õppe kvaliteeti vaid nendel täienduskoolitusasutustel, mis olid positiivselt läbinud veebilehe hindamise, mis omakorda tähendab, et kõik veebilehe kriteeriumid pidid olema hinnatud positiivselt. Õppekvaliteedi hindamise valimi kujunemisel esmalt selekteeriti 502 koolitusasutuse seast välja kõik need asutused, millel oli kasvõi üks õppekava ja mis kuulus töötukassa poolt EKKA-le saadetud prioriteetsesse valdkonda. Prioriteetsed valdkonnad, mida hinnati: juuksuritöö ja iluteenindus, sotsiaaltöö ja nõustamine, isikuareng, teraapia ja taastusravi, juhtimine ja haldus (ettevõtluskoolitused), arvutioskused. Selliseid asutusi

oli kokku 297. Seejärel võeti nimekirjast välja need asutused, kes õpetavad ainult prioriteetses valdkonnas. Neid tuli kokku 96, mille hulgast osutusid valituks need koolitusasutused, kes veebilehete hindamise positiivselt läbisid ning selleks arvuks tuli 39. Sealt omakorda arvati maha teraapia ja taastusravi valdkonna asutused, kuna nende jaoks ei saanud soovitud tähtjaks kokku hindamiskomisjoni. Lävendipõhise hindamise teise etapi, õppekvaliteedi hindamise valimiks kujunes 30 koolitusasutust. EKKA otsustas, et lävendipõhise hindamise teise etappi valitakse asutusi valdkondade kaupa järgmiselt: iluteeninduses 11 asutust, sotsiaal ja nõustamine 7 asutust, arvutikasutus 6 asutust, isikuarengus 4 asutust ja ettevõtluses 2 asutust. Isikuareng ja ettevõtlus tõsteti hindamisel kokku üheks tööühmeks. Kokku osales 30 koolitusasutuse hindamises 19 eksperti, nendest 6 õppekava eksperti ja 13 erialaspetsialisti.

Õppe kvaliteedihindamine koosnes kahest ploki: 1) õppekavade analüüs ja 2) õppe läbiviimine.

Õppekavade analüüsiks valis EKKA iga hinnatava asutuse veebilehelt välja 1-3 õppekava, mille osas oli kas registreerimine peatselt algavaks koolituseks avatud või koolitus juba toimuski. Valiku tegemisel jälgiti, et hinnatavate õppekavade hulka satuks asutuse lõikes erinevate teemade ja mahtudega õppekavad, et ülevaade koolitusasutuse pakutavast õppest oleks võimalikult lai. Kui asutus pakkus mitmeid sarnase sisu ja mahuga koolitusi, piirduti õppekavade standardi nõuetele vastavuse hindamisel ühe õppekavaga.

Õppekavade analüüsis hindasid eksperdid, kas koolitusasutuse veebilehel hinnatava(te)l õppekava(de)l on olemas/välja toodud järgmised täienduskoolituse standardi § 2 loetletud komponendid: õppekava nimetus, koolituste teema/pealkiri; õppe alustamise tingimused; õppe sisu ja teemad; õpiväljundid; õppe kogumaht; praktilise ja iseseisva töö osakaalud; koolitaja kvalifikatsioon; lõpetamise tingimused; hindamismeetodid ja -kriteeriumid (tunnistus). Samuti hinnati iga valitud õppekava puhul, kas selle õpiväljundid kirjeldavad, milliseid oskusi, teadmisi ja/või hoiakuid koolitusel osaleja omandab; kas õpiväljundites ja õppe sisus kirjeldatud on võimalik etteantud õppeajaga saavutada ning kui täienduskoolituse eesmärk on anda koolitusel osalejale õigus mingis valdkonnas tegutsemiseks või vastava õiguse taotlemiseks (nt kutse), siis kas õppe sisu, õpiväljundid ja nende saavutamise hindamine arvestab õigusaktides, kutsestandardites sätestatud nõuetega. (Hindamise vorm õppe kvaliteedi hindajale, 2020)

Õppe läbiviimisel andsid eksperdid hinnangu selle kohta, kas

- koolitusasutus tagab, et koolitus on läbi viidud kodulehel avaldatud või tellijaga kokkulepitud õppekava kohaselt;
- füüsiline õppekeskkond (õppevahendid, seadmed, ruumid, ligipääs jms) ja/või e-keskkond on piisav täienduskoolituse läbiviimiseks ning toetab õppekava eesmärkide ja õpiväljundite saavutamist;
- koolitajatel on õpiväljundite saavutamiseks vajalik kvalifikatsioon, õpi- või töökogemus;
- tagasiside tulemusi kasutatakse õppekava ja õppe protsessi tõhustamiseks;
- koolitusasutus tagab täiskasvanud inimese õppimise ja enesearengu sihipärase toetamise.

Hindamiskriteeriumite puhul märkisid eksperdid hinnanguid järgmiselt: „2“, kui tulemus oli positiivne; „0“, kui tulemus oli negatiivne ja „1“, kui nõue oli küll põhiosas täidetud ehk seaduses sätestatud lävend oli ületatud, kuid hindamiskomisjon nägi siiski aspekte, mille osas esines vajakajäämisi või kus oli selgeid parendusvõimalusi. Õppekavade hindamisel oli kasutusel ka hinnang väärtusega „3“ - ei ole relevantne, mida oli võimalik kasutada teatud juhtudel, kus kriteeriumi hindamine hinnatava õppekava puhul ei olnud asjakohane (nt õppekava seos kutsestandardiga). Hindamise tulemused koondati ühte tabelisse ning analüüsiti kvantitatiivsel meetodil. (Õppe kvaliteedi hindamiskriteeriumid ja eksperthinnangu kujunemise põhimõtted, 2020)

2. LÄVENDIPÕHISE HINDAMISPROTSESSI JA KRITERIUMITE ANALÜÜS

Autor seab töö tulemusena eesmärgiks välja selgitada lävendipõhise kvaliteedi hindamise kitsaskohad ja teha ettepanekuid täienduskoolitusasutuste lävendipõhise hindamise protsessi ja -kriteeriumite täiendamiseks ning parendamiseks.

Eesmärgi saavutamiseks püstitas töö autor järgnevad ülesanded:

1. Selgitada välja milliste lävendipõhiste hindamiskriteeriumite täitmine valmistab täienduskoolitusasutustele enim raskusi.
2. Analüüsida lävendipõhises hindamises osalenud täienduskoolitusasutuste esindajate ja EKKA hindamiskoordinaatorite hinnanguid - kuivõrd rakendatud lävendipõhine hindamise protsess toetab täienduskoolitusasutuste kvaliteedi edendamist ja parendamist ning millised on võimalused protsessi täiendamiseks.
3. Analüüsida lävendipõhise kvaliteedihindamise mudeli kriteeriume PDCA mudeli põhjal ning teha ettepanekud lävendipõhise hindamise kriteeriumite ja parendamiseks.

2.1. Uurimistöö metoodika ja valim

Magistritöö on empiiriline uurimus ning töös on kasutatud kombineeritud uurimisstrateegiat. Selleks, et selgitada välja millised on lävendipõhise hindamise protsessi ja kriteeriumite kitsaskohad ning milliste lävendipõhiste hindamiskriteeriumite täitmine valmistab täienduskoolitusasutustele enim probleeme ja millised on võimalikud valdkonnad parendusteks, analüüsiti lävendipõhise hindamisprotsessis hinnatavate täienduskoolitusasutuste andmeid kvantitatiivselt ning protsessis osalenud hindamiskoordinaatorite tagasisidet kvalitatiivselt. Töös on kasutatud nii sekundaarseid kui esmaseid andmeid. Sekundaarsete andmetena on kasutatud EKKA poolt lävendipõhise hindamise käigus kogutud andmeid nagu täienduskoolitusasutuste veebilehtede ja õppe kvaliteedi lävendipõhise hindamise statistika kriteeriumite kaupa. Töös analüüsitud esmased andmed on saadud fookusintervjuu ja koolitusasutuste tagasiside tulemusena lävendipõhise hindamise protsessile. Valimi kirjeldus uurimisülesannete kaupa:

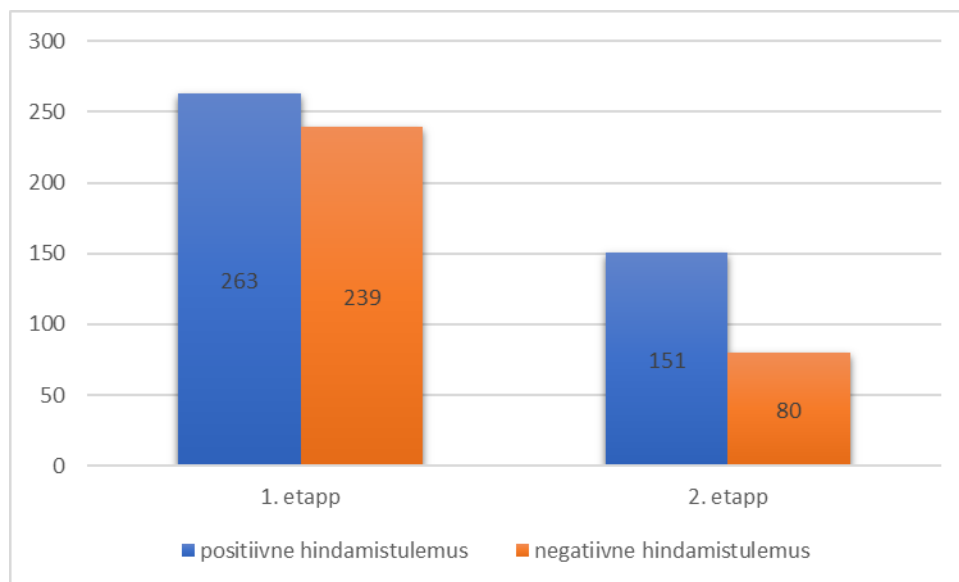
- a) Selleks, et teha ettepanekud lävendipõhise hindamise kriteeriumite parendamiseks, analüüsiti 19 lävendipõhise hindamise kriteeriumit, kasutades PDCA tsükli.
- b) Selleks, et selgitada välja, milliste lävendipõhiste hindamiskriteeriumite täitmine välistab täienduskoolitusasutustele enim raskusi, analüüsiti 502 täienduskoolitusasutuse veebilehe eksperthinnangute ja 23 täienduskoolitusasutuse õppe kvaliteedi eksperthinnangute tulemusi kvantitatiivselt.

- c) Selleks, et selgitada välja, kuivõrd lävendipõhine hindamise protsess toetab täienduskoolitusasutuste kvaliteedi edendamist ja parendamist ning millised on võimalused protsessi täiendamiseks, viidi läbi poolstruktureeritud fookusintervjuu 7 EKKA hindamiskoordinaatoriga. Samuti küsiti veebipõhiselt tagasisidet 16 koolitusasutuse esindajalt, kelle asutus oli seisuga 23.04.2020 kätte saanud hindamisaruande.

2.2. Uuringu tulemused

Koolitusasutuste lävendipõhine hindamine toimus kahes etapis, mis on ära toodud magistritöö 1.4 peatükis (joonis 4). Hindamise esimene etapp oli veebilehtede hindamine ja teises etapis toimus õppe kvaliteedi hindamine.

2020. märtsi seisuga on hinnatud 502 koolitusasutuse veebilehed ning neist 47% asutustel toimus hindamine kahel korral. Hindamised toimusid hindamiskriteeriumite alusel, mis on ära toodud magistritöö peatükis 1.4. Jooniselt 5 on näha, et esimese ekspertide poolt läbi viidud veebilehtede välishindamise läbis 263 koolitusasutusi. Need asutused, kes esimese veebilehtede hindamise tulemusena said negatiivse otsuse (n=239), said uue tähtaja veebilehtedel muudatuste ja/või täienduste (tulenevalt seadusest (TäKS § 5) avalikustada veebilehel puuduolev informatsioon) ellu viimiseks. Kuna Eesti Töötukassa koostööpartnerite nimekiri on pidevas muutuvuses, siis veebilehtede hindamise teises etapis kõiki asutusi ei hinnatudki. Põhjuseid oli mitu: 1) koolitusasutus olid lõpetanud selleks ajaks oma tegevuse; 2) koolitusasutus ei soovitud jätkata töötukassa koostööpartnerina.

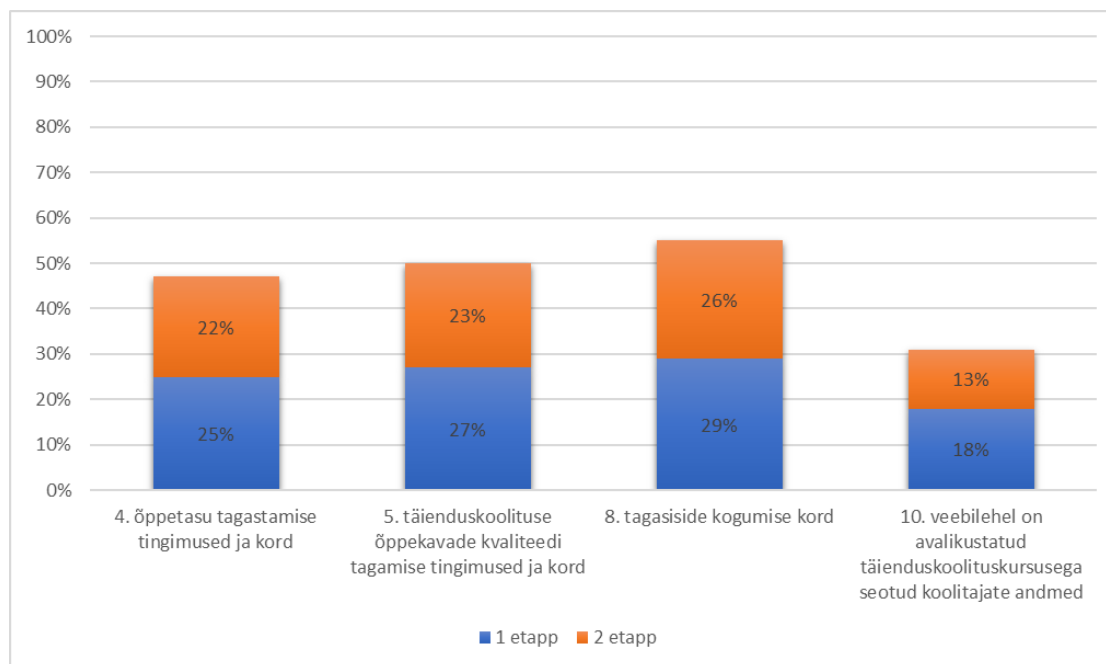
Joonis 5. Veebilehtede hindamistulemused.

Allikas: Autori koostatud

Veebilehtede teise etapi hindamises ehk kordushindamises (joonis 5) osales 231 koolitusasutust, neist 80 ei läbinud hindamist ka teistkordsel hindamisel.

Veebilehtede hindamiskriteeriumeid võrreldes, on joonisel 6 näha, et enim negatiivseid tulemusi nii esimeses kui ka teises hindamisetapis said kriteeriumid, mis on seotud kvaliteedi tagamise põhimõtetega. Kõige rohkem negatiivseid tulemusi mõlemas hindamisetapis (esimeses 29% ja teises 26%) sai kriteerium, mis käsitles koolitusasutuste tagasiside kogumise korda. Õppekavade kvaliteedi tagamise tingimused ja kord olid veebilehtedel avalikustamata esimeses etapis 27% ja teises etapis 23% koolitusasutusel. Õppekorralduste alustes kõige rohkem negatiivseid tulemusi sai nii esimeses 25%, kui ka teises etapis 22% kriteerium, mis käsitles õppetasu tagastamise tingimusi ja korda.

Samuti loeb kvaliteedi aluste 10. hindamiskriteeriumi tulemustest välja, et mõlema hindamisetapi tulemusena oli keskmiselt 16% täienduskoolitusasutusi, kelle veebilehel ei olnud avalikustatud teave, mis puudutas täienduskoolituskursusega seotud koolitajate infot, s.h koolitajate kompetentsust tõendava kvalifikatsiooni, õpi- ja/või töökogemuse kirjeldusega.

Joonis 6. Veebilehtede I ja II hindamisetapi hindamiskriteeriumite võrdlus.

Allikas: Autori koostatud

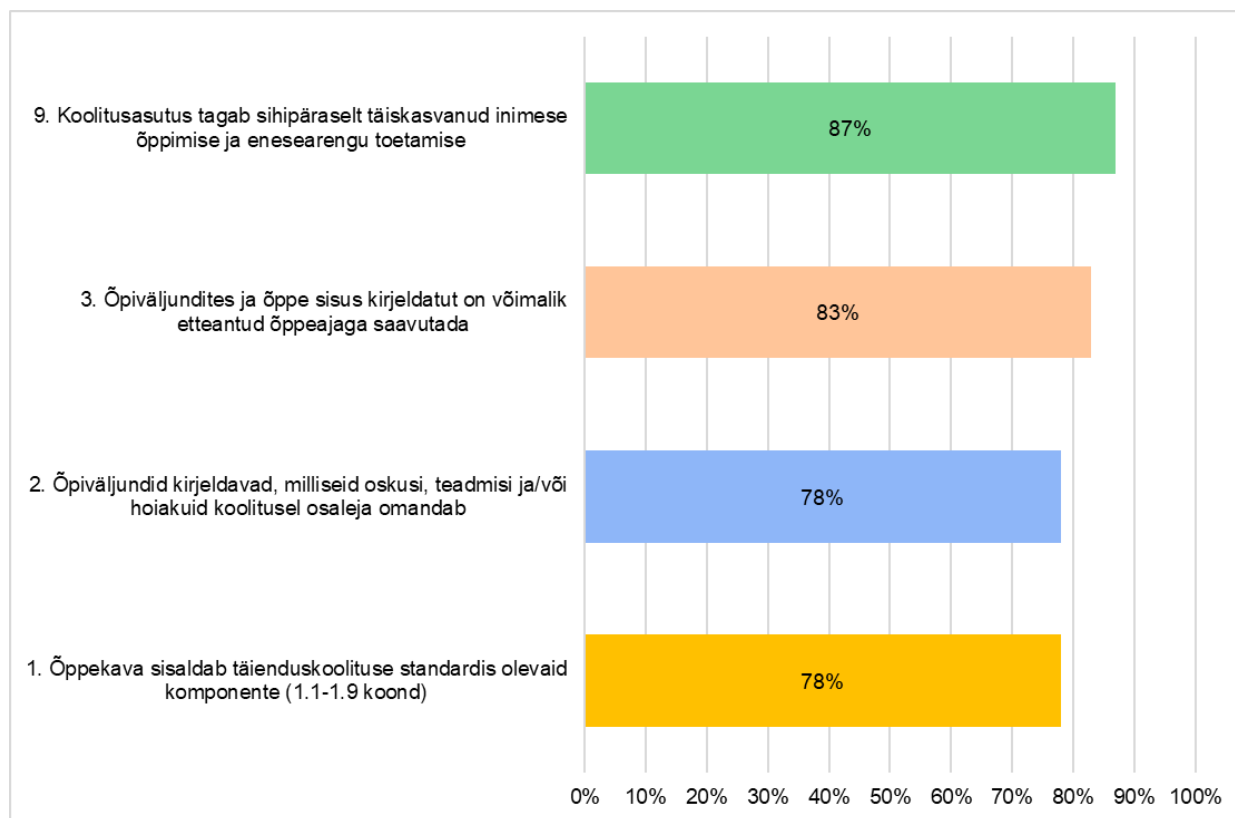
Koolitusasutuse õppekavade ja õppe läbiviimise hindamine algas 2019. aasta lõpus ja hindamiseks oli välja valitud 30 koolitusasutust. Selleks, et EKKA saaks asutusi teises voorus, hindama hakata, pidid kõik koolitusasutused eelnevalt ära täitma EKKA poolt koostatud enesehindamise küsimustiku. Võimalusel paluti asutusel oma vastuste juurde tuua ka näited ja tõendusmaterjale kas fotode või dokumentide näol. Näidete puhul paluti kirjeldada, kuidas teatud tegevusi on asutuses rakendatud, nt kuidas on koolitusasutus kasutanud saadud tagasisidet jne.

Hindamiseks moodustas EKKA neli oma ala ekspertidest koosnevat hindamiskomisjoni: juuksuritöö ja iluteeninduse, sotsiaaltöö ja nõustamise, isikuarengu ja ettevõtluse ning arvutioskuste komisjoni. Kõik komisjonides olevad eksperdid olid eelnevalt välja valitud avaliku konkursi alusel. Iga hindamiskomisjon hindas tema valdkonnaga seotud asutusi.

Hindamine toimus peamiselt esitatud dokumentide alusel. Hindamiskomisjonidel oli võimalik asutuselt ka täiendavat infot küsida, samuti viidi mitme koolitusasutuse hindamiseks läbi hindamiskülustus, mille käigus intervjueriti koolitusasutuse esindajaid. Ekspertid analüüsisid külustuse-eelselt valimisse kuuluvate koolitusasutuste õppekavade vastavust täienduskoolituse

standardi ja täiskasvanute koolituse seaduse nõuetele, töötasid läbi asutuse vastused enesehindamise küsimustikule ja muud asutuse poolt esitatud olemasolevad tõendusmaterjalid. Hindamiskülastuse vajadus selgitati välja arutelude käigus, v.a juuksuritöö ja iluteeninduse valdkonna asutuste osas, kus EKKA ja töötukassa leppisid kokku, et külastus viiakse läbi kõikides hinnatavates asutustes. Väljaspool iluteeninduse valdkonda toimus hindamiskülastus ainult ühte isikuarengu ja ettevõtluse valdkonna komisjoni poolt hinnatud asutusse. Hindamiskülastusel viibis reeglina kaks hindamiskomisjoni liiget ning EKKA esindaja. Komisjoni liikmed valmistasid ette intervjuud koolitusasutuse juhi, koolitusjuhi ja koolitajatega ning kohapeal viidi läbi õpperuumide paikvaatlus. Seoses eriolukorraga ei olnud EKKA-l võimalik külastada tähtjaks kõiki valimis olevaid koolitusasutusi. Kokku jäi EKKA-l 23. aprill 2020 seisuga hindamata 7 asutust 30st, kuid nende osas on kavas maikuu jooksul viia läbi veebipõhised intervjuud. Hinnatavatest koolitusasutustest 23.04.2020 seisuga 22% ei läbinud õppekvaliteedi hindamist.

Õppe kvaliteedi kriteeriumitest täidavad täienduskoolitusasutused (87%) enim kriteeriumit, mis käsitles sihipäraselt täiskasvanud inimese õppimise ja enesearengu toetamist. Hindamiskriteeriumite analüüsis joonisel 7 on välja toodud, et enim puudusi tuvastati õppekavade ja õpiväljundeid puudutavate punktide osas (TäKS § 2 lg 2 ja lg 3). Ilmneb, et keskmiselt 80% koolitusasutustel on seadusest tulenev lävend täidetud, kuid ligi 20% asutusi said kõnealustes punktides negatiivse hinnangu. Siit võib järeldada, et sarnaselt veebilehtede hindamisele (joonis 6), valmistas ka õppe kvaliteedi hindamise etapis asutustele kõige rohkem probleeme õpiväljundeid käsitlev kriteerium.

Joonis 7. Õppe kvaliteedi hindamine. Hindamiskriteeriumite analüüs.

Allikas: Autori koostatud

Õppe kvaliteedi hindamise käigus selgus, et enamikele õppekavadele (87%) ei kohaldunud neljas hindamiskriteerium, s.t sai hinnanguks „3“, milles käsitleti täienduskoolituse eesmärkide andmist koolitusel osalejale mingis valdkonnas tegutsemiseks või vastava õiguse taotlemiseks. Kõnealuse kriteeriumi täitmist hinnati ainult nende õppekavade korral, mille osas koolitaja on öelnud, et koolitus valmistab õppijat ette mingi eriala kutseksamit tegema – sel juhul kontrolliti, kas õppekava sisu on vastavuses konkreetse kutse kehtiva kutsestandardiga. Samuti hinnati kriteeriumi täitmist neil juhtudel, kus koolituse eesmärk oli anda isikule pärast selle lõpetamist õiguse teatud valdkondades tööle hakata. See puudutas eelkõige reguleeritud kutseid nagu tegevusjuhendaja, lapsehoidja ja hooldaja. Kõigi nende puhul olid õppekavad seotud läbi sotsiaalhoolekande seaduse kas kutsestandardiga või seaduse rakendusaktis sätestatud eritingimustega. See on oluline kriteerium ja on tähtis just nendele koolitusasutustele ning õppekavadele, keda see puudutab. See, et praegusel juhul neljanda kriteeriumi hindamine paljudel

juhtudel ei olnud relevantne, tuleneb sellest, et selles hindamisprotsessis ei olnud valdkondi, mis oleks reguleeritud, v.a sotsiaalvaldkond, kus on enamik õppekavasid selle kriteeriumiga seotud. Küll aga tehti selle kriteeriumi puhul vähemalt pooltele hinnatavatele asutustele ettekirjutusi seoses ebakorrekse viitamisega kutsestandarditele. Tulevikus puudutab see läbi regulatsioonide kõiki autokoole, keeleõppe koolitusi, turvateenuseid, osaliselt raamatupidamist ja veel mitmeid valdkondi, nt üldehitust. Selle tulemusena näeb töö kirjutaja, et hindamiskriteerium nr. 4 peaks kindlasti jääma hindamisse, kuid selle hindamist peaks rohkem lahti selgitama.

2.3. Kriteeriumite PDCA analüüs

Magistritöö autori idee oli analüüsida lävendipõhise kvaliteedihindamise mudeli kriteeriume PDCA mudeli põhjal ning teha ettepanekud hindamise kriteeriumite parendamiseks. PDCA kvaliteediring on tööriist, mis näitab, et terviklikuks ja eesmärgipäraseks protsessiks peavad olema kõik neli etappi täidetud. Seejärel võib öelda, et asutuses toimub pidev areng. Protsessis keskendutakse parendustele, mis tähendab, et tsükli esimene etapp *Plan* on tihedalt omavahel seotud tulemuste üle vaatamisega ehk ringi viimase *Act* etapiga. Seega saab PDCA abil kaardistada, kas täienduskoolitusele esitatavad nõuded katavad kõiki PDCA tsükleid (Tabel 1), et TäKS-ist lähtuvalt saavutada täienduskoolituse asutustele seatud kvaliteedi nõuded. Kriteeriumite PDCA analüüsi viis töö autor läbi 2019 esimeses pooles, kui toimus 2018 läbi viidud hindamise kaardistamise tulemuste analüüs.

PDCA tsükli esimeses kavandamise etapis P ehk *Plan* tuleb asutusel üle vaadata oma võimalused ning kavandada muudatused. See etapp tähendab koolitusasutuse tegevuse aluseks olevate dokumentide loomist, oma eesmärkide seadmist ning tegevuste planeerimist. Seadusest (TäKS § 5) tulenevalt on esmatähtis, et koolitusasutuse veebileht on veebiotsinguga leitav. Oma kodulehel on asutus välja toonud koolituskalendri koos koolitus(t)e toimumise kuupäeva(de)ga. Lisaks on veebilehel ära toodud kõikide õppekavade andmed, s.h auditoorse ning praktilise osa maht. TäKS § 9 nõudel peab koolitusasutus tagama, et õppetöö on läbi viidud veebilehel avaldatud õppekorralduse, s.h tellijaga kokku lepitud õppekava alusel. Õppekava baasil koostab koolitaja tööplaani ning tunnijaotusplaani, mida koolituse käigus ellu viiakse. Selle alusel on võimalik nii koolitusasutusel kui ka tellijal kontrollida koolituse läbiviimist vastavalt kokkulepitule. (*What is the PDCA*, 2019; TäKS, 2015).

PDCA kavandamise etapp käsitleb ka täienduskoolituse õppekorralduse aluseid, kus on sätestatud

õppijate täienduskoolitusele vastuvõtu ning koolituselt väljaarvamise tingimused ja kord ning täienduskoolituse eest õppetasu maksmise ning sellest vabastamise ja selle tagastamise tingimused ja kord ning teised õppe korraldamiseks olulised tingimused (TäKS § 12). TäKS § 7 sätestab nõuded täienduskoolituse õppekavade, täienduskoolituskursusega seotud täiskasvanute koolitajate ja õppekeskkonna kvaliteedi tagamise tingimustele. Samas seaduse punktis on ära toodud ka täienduskoolituse tagasiside kogumise kord, kus asutus on välja toonud kas tagasisidet kogutakse kirjalikult, veebipõhiselt või suuliselt, nt koolituse käigus. Näiteks mõni koolitusasutus kontakteerub oma õppijaga koolituse järgselt teatud ajaperioodi jooksul, et saada tagasisidet, kuidas koolitusel osaleja on õppetööst saanud teadmisi rakendanud ning millised soovitusel on õppijal anda koolitusasutusele õppekava parendamiseks. Tagasiside kogumiseks peab koolitusasutusel olema süsteemne, läbimõeldud ja korrastatud plaan. (TäKS, 2015)

PDCA ringi D ehk *Do* - rakendamise etapis on lahenduse või protsessi muudatuse elluviimine. Koolitusasutusel on see eesmärgipärane tegevus ehk asutuse põhitegevus, milleks on koolitamine ja seda toetavad tugiprotsessid. (*What is the PDCA*, 2019) Täiskasvanute koolituse seaduse § 10 kohaselt peab koolitusasutus tagama, et füüsiline õppekeskkond (nt õppevahendid, seadmed, ruumid, ligipääs jms) ja/või e-õppekeskkond on piisav täienduskoolituse läbiviimiseks ning toetab õppekava eesmärkide ja õpiväljundite saavutamist. Siia hindamistsükklisse kuuluvad ka asutuse koolitajad. Koolitusasutus peab seaduse (TäKS § 11 lg 2) põhjal tagama vajaliku kvalifikatsiooni, õpi- ja töökogumusega koolitajad. Seadus näeb ette, et õppekavades ära nimetatud koolitajate andmed peavad olema nähtavad koolitusasutuse veebilehel. Samuti võiks asutuse poolt olla koostatud koolitaja ametijuhend.

Rakendamise alla kuulub ka kriteerium, mille põhjal (TäKSi § 11, lg 1) täiskasvanute koolitaja-spetsialist peab koolituse ajal toetama täiskasvanud inimeste õppimist ja enesearendust. Koolitusasutusel peaks olema strateegiline protseduur, et oma õppijat toetada. Siin võiks näiteks välja tuua, kas koolitusasutus on mõelnud sellele, et õppija õpiks koolituse lõppedes nende asutuses edasi, kas asutusel on selleks pakkuda jätkukoolitused. Kuidas koolitusasutus toetab õppijat töö või praktikakoha otsimisel ning kas ollakse valmis saatma oma õppijat eriala võistlustele vms. Siin peaks koolitusasutus eelkõige lähtuma oma asutuse tegevusest ja õppijast, nt õppetöö kavandamine vastavalt õppija võimekusele ning vajadusel võimaldama konsultatsiooni ning muud koolitaja poolset abi. Õppijatest või õppekavast lähtudes tuleb arvestada, kas õppetöö

läbiviimine toimub grupis või individuaalõppe vormis. Näiteks individuaalõppes on koolitajal võimalik keskenduda konkreetse õppija vajadustele ja teadmistele. Samuti jälgida õppija arengut ja edusamme koolituse ajal ning koolituse järgselt võtta õppijaga ühendust ja uurida, kuidas ta on saanud teadmisi rakendanud. Lisaks vajalikele põhiteadmistele, peaksid õppijad saama ka nüüdisaegseid praktilisi oskusi elukestvaks õppeks, nt õppijate toetamine arvutioskuste omandamisel ja arendamisel. (TäKS, 2015)

Ringi kolmas etapp C ehk *Check* – hindamise tsükklis, tuleb vaadata ja analüüsida saadud hindamise tulemusi ning kindlaks teha, mida asutus on õppinud (*What is the PDCA*, 2019). Kontrollimise etapis toimub koolitusasutuse nii sise- kui ka välishindamine. Sisehindamisel viib koolitusasutus asutuse siseselt läbi enesehindamise. Sisehindamine peaks olema koolitusasutuses pidev protsess, mille eesmärk on toetada nii asutuse arengut ja nende klientide ehk õppijate, s.h ka koostööpartnerite arengut. (Sisehindamine, 2019) Samuti hakati 2018. aastast läbi viima täiskasvanute täienduskoolituse välishindamist, mille saadud tulemused peaksid samuti olema hinnatud koolitusasutustele sisendiks oma parendustegevuste planeerimisel ja ellu viimisel. Täiskasvanute koolituse seaduses on sätestatud, et koolitusasutusel on nõue koguda täienduskoolituse kohta tagasisidet (TäKS § 7). Koolitusasutusel tuleks seadusest lähtuvalt välja töötada ühtsed tagasiside kogumise põhimõtted, mille alusel tagasisidet kogutakse. Samuti on TäKS-is välja toodud, et Haridus- ja Teadusministeerium „teostab riiklikku või haldusjärelevalvet täienduskoolitusasutuse pidajate ja nende tegevuse vastavuse üle käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud nõuetele“ (TäKS § 17). HTM-ilt saadud info põhjal on pärast uuenenud TäKSi jõustumist 2015. aastal ministeeriumi prioriteet olnud täienduskoolitusasutuste nõustamine. Tegeletud on täienduskoolitusasutuste veebilehtede seirega, milles on kontrollitud täiskasvanute täienduskoolituse seaduse nõuete täitmist ning selle käigus ilmnunud kitsaskohtadele tähelepanu juhtimisega. Riikliku järelevalvet on läbi viidud neljas täienduskoolitusasutuses - 2018 toimus kolm järelevalvet ja 2019 üks järelevalve. Kõigi nelja pidajateks on erasektoris tegutsevad juriidilised isikud. (Ministri käskkiri nr 15.05.2019 nr 1.1-2/19/140; Kantsleri KK 12.04.2018 nr 1.1-3/18/86; Täienduskoolitusasutus MTÜ; Täienduskoolitusasutus OÜ)

PDCA-ringi neljandas A ehk *Act* - tulemuste ülevaatamise etapis vastavalt eelmistes tsükli etappides õpitule, korrigeeritakse oma tegevust saadud teadmistel, et protsessi täiustada (*What is the PDCA*, 2019). Tulemuste ülevaatamise etapis peaksid koolitusasutused saadud

hindamistulemuste (sise- ja välishindamine) põhjal hakkama läbi viima asutuse siseseid parendustegevusi. Samuti peaksid asutused kasutama koolitustel osalejatelt saadud tagasisides ära toodud ettepanekuid oma tegevuse parendamiseks. Siia etappi ei ole TäKS-ist midagi panna (Tabel 1), kuna seaduses puudub selle kohta vastav märge. Seadus küll ütleb, et tagasisidet peab koguma, kuid ei suuna asutusi edasi tegutsema ja oma tegevusi tagasiside toel parendama. Kumpas-Lenk (2020) on välja toonud, et EKKA poolt 2018 läbi viidud täienduskoolitusasutuste hindamisintervjuudest tuli välja, et valdavalt enamus koolitusasutusi tegelevad tagasiside kogumisega nii suuliselt, paberil kui ka elektroonilises keskkonnas ning koolitustel osalenutelt saadud tagasisidest on saadud ideid nt õppekavade muudatuste tegemiseks, kuid mida koolitusasutused ülejäänud tagasisidelt saadud infoga ette võtavad, see intervjuudest välja ei tulnud. Lävendipõhise hindamise esimeses etapis - veebilehtede hindamisel (joonis 9), sai negatiivseima tulemuse kriteerium, kus käsitleti koolitusasutuste tagasiside kogumise korda. PDCA mudeli põhjal on tagasiside ehk andmete kogumine nii sise- kui ka välishindamise tulemusena, kuid ka koolituse järgse tagasiside küsimisena väga oluline ning seda käsitletakse igas hindamistsüklis. Siit tuleb välja, et koolitusasutused ei kasuta saadud tagasisidet või parendusettepanekuid oma parendustegevuste kavandamisel ja rakendamisel. Tagasisidet kogutakse küll, kuid asutustel ei ole fikseeritud, mida on saadud tagasiside tulemusena tehtud. Samuti puudub hetkel info, mis parendustegevusi koolitusasutused on nii sise- kui ka välishindamisest saadud tulemustena ellu viinud. Siin näeb töö kirjutaja täienduskoolitusasutuste kvaliteedi hindamise üheks parenduse kohaks tagasisidet puudutavat TäKS § 7 kriteeriumi laiendamist, milles peaks tooma välja täpsemad selgitused, kuidas ja milleks koolitusasutus tagasisidet kasutama.

Tabel 1. TäKS hindamiskriteeriumid PDCA mudelis

PLAN/ kavandamine	DO/ rakendamine	CHECK/ hindamine	ACT/ ülevaade, tulemused
Koolitusasutuse pidaja tagab, et on täitnud kõik seadusest tulenevad nõuded (majandustegevuse esitamine, koolitusasutuse nimi, veebileht) täienduskoolitusasutuse pidamiseks. (TäKS § 3, 4, 5, 6)	Koolitusasutus tagab, et füüsiline õppekeskkond (õppevahendid, seadmed, ruumid, ligipääs jms) ja/või e-keskkond on piisav täienduskoolituse läbiviimiseks ning toetab õppekava eesmärkide ja õpiväljundite saavutamist. (TäKS § 10)	Koolitusasutus kogub täienduskoolituste kohta tagasisidet. (TäKS § 7 lg 3)	-
Täienduskoolitusasutuse pidaja kehtestab täienduskoolituse õppekorralduse alused ja täienduskoolitusasutuse tegevuse kvaliteedi tagamise alused.(TäKS § 7 lg 1, 2; § 8)	Koolitusasutus tagab täiskasvanud inimese õppimise ja enesearengu sihipärase toetamise. (TäKS § 11)		
Koolitusasutus tagab, et koolitus on läbi viidud veebilehel avaldatud või tellijaga kokkulepitud õppekava kohaselt (TäKS § 9 lg 2)	Koolitusasutus tagab koolitajate olemasolu, kellel on koolituse läbiviimiseks vajalik kvalifikatsioon, õpi- või töökogemus (TäKS § 11 lg 2)		
Täienduskoolitusasutuse pidaja teeb täienduskoolituses osalejale ja koolituse rahastajale teatavaks vähemalt järgmised andmed ja dokumendid: 1) täienduskoolituse õppekava; 2) täienduskoolitust läbi viiva täiskasvanute koolitaja nimi ja andmed tema kvalifikatsiooni kohta; 3) täienduskoolituse toimumise aeg; 4) täienduskoolituse läbiviimise koht ja aadress; 5) õppemaksu suurus ja muud õpingutega kaasnevad kulud, sealhulgas õppevahendite kulud; 6) õppemaksu tasumise kord ja tähtaeg; 7) õppemaksu tagastamise alused ja kord; 8) vaidluste lahendamise kord. (TäKS § 12)	Täienduskoolituse kulud katab sellest huvitatud isik või asutus. (TäKS § 15 lg 1)		

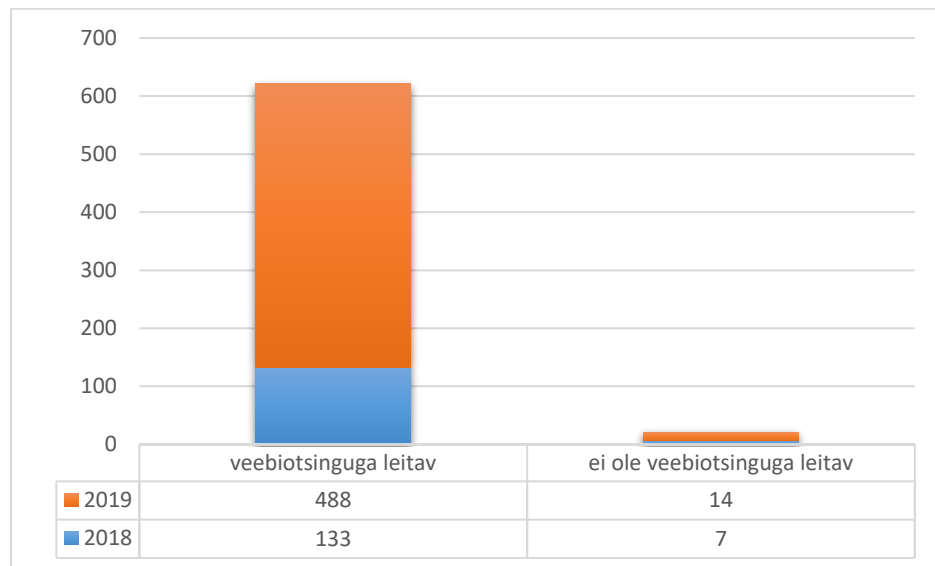
Allikas: Täiskasvanute koolituse seadus, 2015

2.4. Lävendipõhise kvaliteedi hindamise analüüs

Käesolevas alapeatükis tuuakse eraldi välja lävendipõhise kvaliteedi hindamisetappide: 1) veebilehtede hindamise tulemused ja 2) õppe kvaliteedi hindamise tulemused.

2.4.1. Veebilehtede hindamise tulemused

Veebilehtede hindamise tulemusena tuli välja, et need, kellel ei olnud seadusest tulenevalt miinimumnõudeid täidetud, said hindamisel negatiivse tulemuse. Jooniselt 8 on näha, et 2019.a hindamise tulemusena ei olnud 3% hinnatavatest koolitusasutustest veebileht veebiotsinguga leitav, mis tähendab, et TäKS § 5, kus on välja toodud koolitusasutuse veebilehe olemasolu nõue, ei olnud täidetud. Siia võiks võrdluseks tuua 2018.a läbi viidud koolitusasutuste veebilehtede uuringu (joonis 8), kus 5% hinnatavatel koolitusasutusel ei olnud veebiotsinguga koduleht leitav. Kuigi see protsent ei ole suur, teeb töö kirjutaja tulemusest lähtudes ettepaneku hindamiskriteeriumis sisse viia muudatus, kus hindamisel arvestatakse peale veebilehe ka teisi infokanaleid, kus on koolituse info avalikkusele kättesaadav.

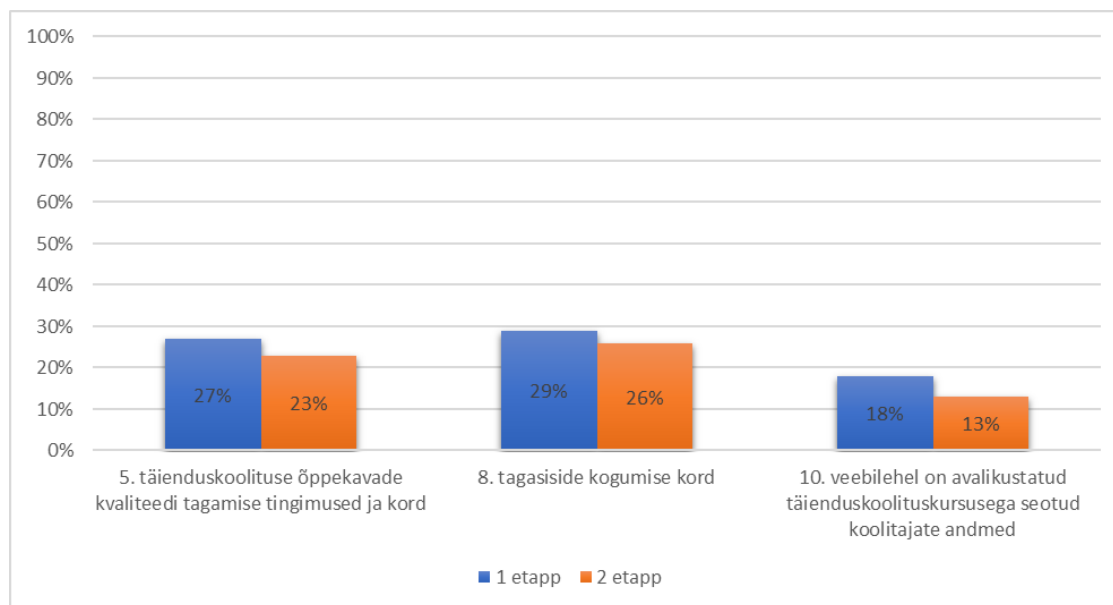

Joonis 8. veebilehtede hindamine, 2018 ja 2019 tulemused. Veebileht on veebikeskkonnas leitav

Allikas: Autori koostatud

Veebilehtede hindamine tõi PDCA põhjal välja parendusvaldkonna, milleks on koolitusasutuse poolt seadusest lähtuvalt õige info edastamine oma kodulehel. Näiteks enamikel veebilehtedel leidunud õppekavades olid küll avalikustatud koolituse nimi ja õppe sisu, kuid seadusest (TäKS) tulenevad miinimumnõuded ei olnud täidetud ligi pooltes õppekavades. Keskmiselt 25% hinnatavatel koolitusasutustel (joonis 9) ei olnud avalikustatud info, mis puudutas täienduskoolituse õppekavade kvaliteedi tagamise tingimusi ja korda (TäKS § 7, § 8). Sellest võib järeldada, et koolitusasutused ei pruugi üheselt mõista seadusest tulenevaid miinimumnõudeid ja selle täitmise olulisust ning lähtudes magistritöö peatükis 1.1. ära toodud õpikäsitustest, kus õppesisu valikul ja õppekavade kaasajastamisel on vaja arvestada pidevalt muutuvat haridusnõudlust, näeb töö kirjutaja vajadust süstemaatiliseks teavituseks, mida peaksid tegema nii töötukassa kui ka HTM.

Seaduse järgi peaksid koolitusasutused koguma tagasisidet täienduskoolituste kohta (TäKS § 7 lg 3), mis on PDCA kolmandasse tsüklisse - *Check* kuuluv hindamise kriteerium. Veebilehtede hindamisest saadud tulemus (joonis 9) näitas, et ligi 30% koolitusasutustest ei ole see nõue täidetud. 2018.a läbi viidud intervjuude tulemusena (2020) koguvad koolitusasutused tagasisidet nii suuliselt, paberil kui ka elektroonilises keskkonnas, nt e-post, elektrooniline tagasisideküsitlus. Väärtuslikumaks peeti aga vahetut tagasisidet, ehk infot, mis saadakse õppijalt koolituse käigus. Samas aga väideti, et koolituste tagasisidet küll kogutakse, ent koolitustel osalejad ei anna konstruktiivset tagasisidet, mille põhjal koolitaja saaks muudatusi ellu viia. TäKS-i järgi tuleb koolitusasutusel tagasisidet koguda, kuid mis vormis ja mis eesmärgil, sellest seaduses ei kirjutata. Töö autor teebki ettepaneku hindamiskriteeriumi laienduseks, kus võiks pöörata tähelepanu klienditagasiside küsimise kvaliteedile koolitusteenuse pakkuja poolt ning kuidas saadud tagasisidet kasutatakse asutuse parendamise protsessis.

Joonis 9. Veebilehtede I ja II hindamine. Hindamiskriteeriumite 5, 8 ja 10 analüüs.

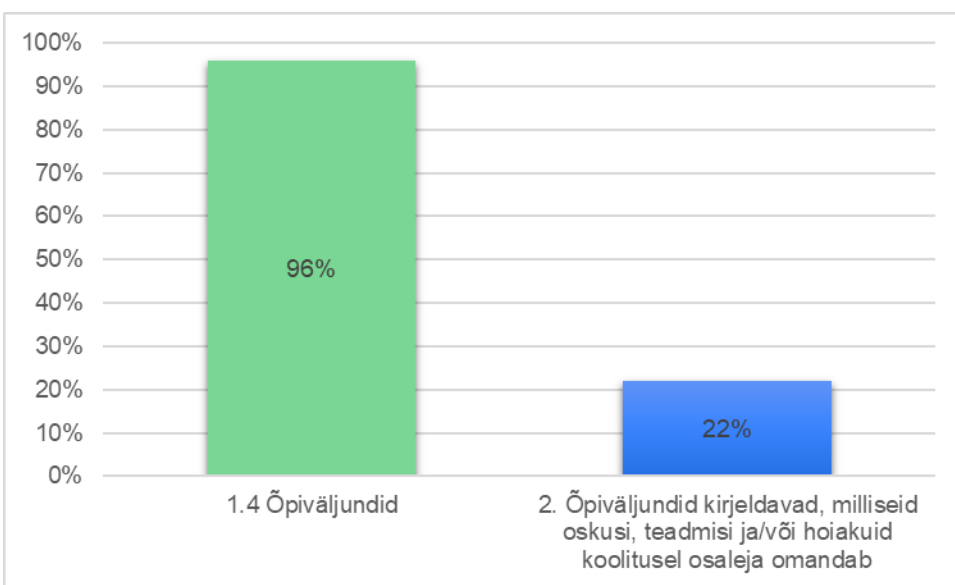
Allikas: Autori koostatud

PDCA analüüsi põhjal *Do* ehk rakendamise tsüklis olevat hindamiskriteeriumi, kus veebilehel on avalikustatud koolitajate nimed vajaliku kvalifikatsiooniga (TäKS § 11 lg 2), ei olnud see nõue esimeses etapis 18% ja teises etapis 13% koolitusasutusel täidetud (joonis 9). Lähtudes magistritöö peatükist 1.1., kus on ära toodud koolitaja suur roll ning tema avar õpetamisstrateegia repertuaar õpikäsituse muutmisel, teeb töö kirjutaja siinjuures soovitusliku ettepaneku, et koolitajal peaks olema vastav kutsetunnistus, mis võiks edaspidi olla hindamiskriteeriumis ära märgitud nt lisatingimuse või soovitusena. Samuti võiks olla viitena täpsustatud mõiste „kvalifikatsioon“, või on kriteeriumis täpsemalt välja toodud, et pedagoogiline, andragoogiline või muu lisakogemus tuleks koolitajale kasuks.

2.4.1. Õppe kvaliteedi hindamise tulemused

Lävendipõhise hindamise teise etappi – õppekvaliteedi hindamine, mis algas 2019. aasta lõpus, oli hindamiseks sõelale jäänud 30 koolitusasutust. Neist 23.04.2020 seisuga oli ära hinnatud 23 asutust. Koolitusasutuste hindamises enim negatiivseid hinnanguid sai õppe läbiviimise plokis kriteerium nr 2, mis käsitles õpiväljundeid. Õppe kvaliteedi hindamistulemuse põhjal analüüsis

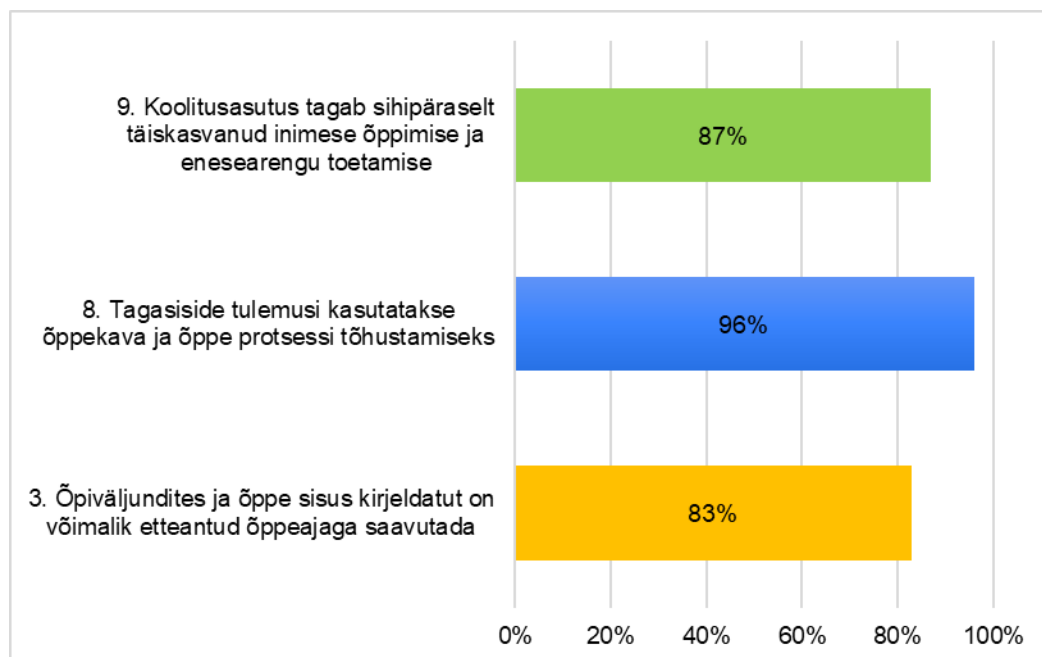
töö kirjutaja hindamiskriteeriumeid (joonis 10) nr 1.4 „Õpiväljundid“ ja nr 2. „Õpiväljundid kirjeldavad, milliseid oskusi, teadmisi ja/või hoiakuid koolitusel osaleja omandab“. TäKS-i kohaselt (§ 9 lg 2, § 10, § 11 lg 2) on täienduskoolitusasutuse pidaja vastutav koolituse läbiviimise eest õpiväljundite põhiselt ning samuti peab tagama võimalused õpiväljundite saavutamiseks. Kriteeriumi 1.4 puhul hinnati, kas õppekavas on üldse olemas mingigi info, mida saab tõlgendada õpiväljundina ehk, et tegemist oli pigem tehnilise kriteeriumiga, kus ekspertidel tuli konstateerida fakti – on/ei ole. Ekspertid andsid antud kriteeriumi puhul positiivse hinnangu 96% koolitusasutusele. Kriteerium nr 2 „Õppekava õpiväljundid kirjeldavad, milliseid oskusi, teadmisi ja/või hoiakuid koolitusel osaleja omandab“ hindamisel lähenesid ekspertid õppekava õpiväljundite kvaliteedi hindamisele sisuliselt ning siinkohal sai positiivse tulemuse hindajate poolt ainult 22% hinnatavatest koolitusasutustest.

Joonis 10. Õppe kvaliteedi hindamiskriteeriumite 1.4 ja 2 analüüs.

Allikas: Autori koostatud

PDCA analüüsi põhjal *Plan* ehk kavandamise etapis õppekavade madalast hindamistulemustest võib sarnaselt veebilehtede hindamise tulemusena järeldada, et koolitusasutustel puudub võimekus õpiväljundeid väljundipõhiselt sõnastada.

Joonis 11. Õppe kvaliteedi hindamiskriteeriumite 3, 8 ja 9 analüüs

Allikas: Autori koostatud

Õppe kvaliteedi hindamiskriteeriumite 3, 8 ja 9 analüüs joonisel 11 toob välja, et eksperdid hindasid õppija toetamist kõrgelt, mis on PDCA *Do* – korraldamise etapi üheks hindamiskriteeriumiks ning võib järeldada, et koolitusasutused on oma õppekavade välja töötamisel õpikäsituste kohaselt seadnud õppija keskele kohale. Samas näeb töö kirjutaja siin ka parenduskohta, kuna võrreldes nii õppekavade õpiväljundite madalat tulemust (joonis 10) ja joonisel 11 ära toodud koolitusasutuste poolset õppija enesearengu toetamist (negatiivne tulemus 13%) võib järeldada, et koolitusasutused vajavad rohkem antud teemade osas tuge ja nõustamist.

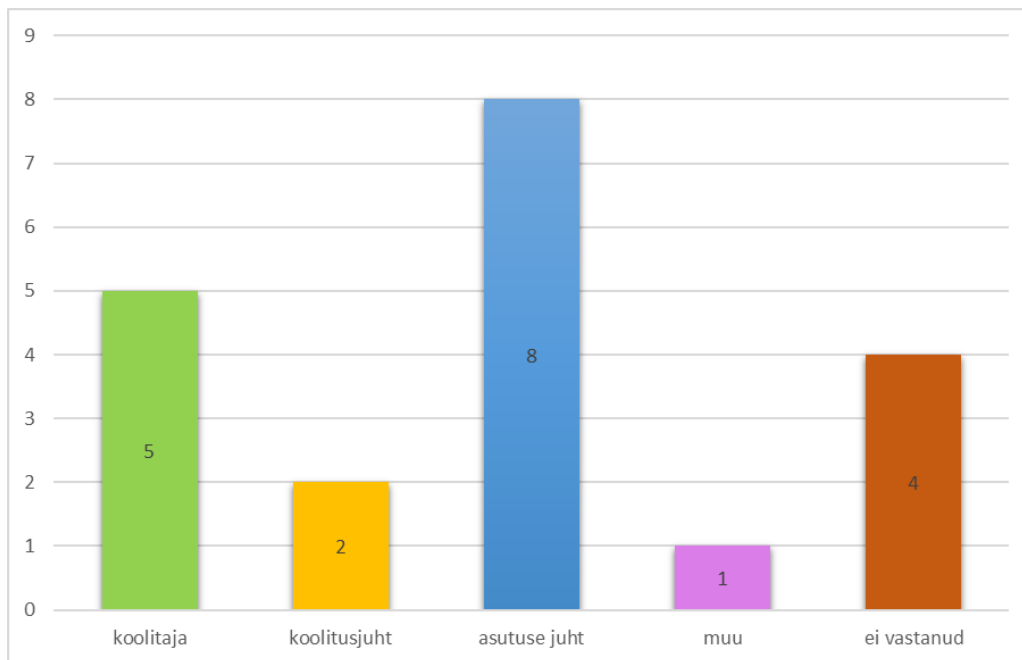
PDCA kolmanda tsükli - *Check* hindamise kriteerium, kus õppekvaliteedi hindamise tulemusena (joonis 11) on näha, et kriteerium nr 8 tulemus näitab, et enamus hinnatavaid koolitusasutusi tegeleb koolituse järgse tagasiside küsimisega ning saadud tulemusi kasutatakse õppeprotsessi tõhustamiseks. Õppe kvaliteedi hindamise tulemuste põhjal saame teada, et koolitusasutustes toimub tulemuste ülevaatamine ning selle tulemusena toimuvad ka edasised tegevused parendusteks, mis ühtlasi toob ka välja, et PDCA neljas tsükkel *Act* koolitusasutustes toimib. Siin teeb töö kirjutaja ettepaneku kriteeriumi laiendamiseks, kus koolitusasutus võiks välja tuua mõne

näitena, kuidas ja milliseid muudatusi on tagasiside tulemusena õppekavades ja õppeprotsessides sisse viinud.

Kui aga võrrelda joonis 10 tulemustes ära toodud õpiväljundite madalat protsenti, kus kriteerium nr 2 nõue oli täidetud 22% ning selle kõrval on andnud eksperdid suhteliselt kõrge positiivse hinnangu 83% nr 3 kriteeriumile (joonis 11), kus on ära toodud, et õpiväljundites ja õppe sisus kirjeldatud on võimalik etteantud õppeajaga saavutada, võib tekkida küsimus, millest on tekkinud selline erinevus hindamisel. Nr 3 kriteeriumi hindamisel andsid hinnangu erialaekspertid, kes oskavad asutuse poolt ära toodud õppe sisule ja õpiväljunditele peale vaadates öelda, kas koolitusasutuse poolt välja toodud õppe mahust piisab, õpetamiseks või on vastupidiselt õppe maht ülearu suureks paisutatud. Kui eksperdid ei olnud otsuses veel täiesti kindlad, võeti võrdlusena kõrvale teisi, analoogse sisuga õppekavasid teistelt koolitajatelt või rahvusvahelistelt tunnustatud tegijatelt (nt arvutioskustes) ning vaadati, kuidas suhestub hinnatava õppekava maht võrdluseks võetud õppekavadega. See oli üks võtmekohti, kus erialaekspertidel oli oma sõna öelda, kuna praktikutena oskavad just nemad kõige täpsemini õppekava sisu osas hinnata, nt kui palju mingi asja õpetamisele aega kuluda võib. Sarnaselt joonis 11 (kriteeriumid 3, 8, 9) analüüsi tulemusele, jõuab töö kirjutaja ka siin järeldusele, et koolitusasutustel puudub teadmine, kuidas õpiväljundeid õigesti ja seadusest lähtuvalt sõnastada.

2.5. Koolitusasutuste tagasiside analüüs

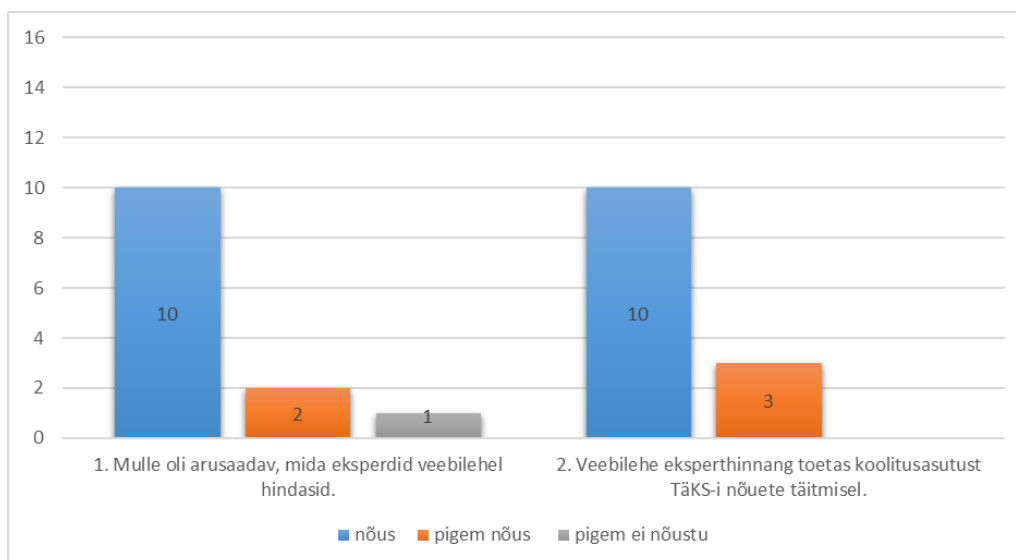
Selleks, et saada teada, kuidas kogesid lävendipõhise hindamise kriteeriume ja –protsessi täienduskoolitusasutuste esindajad, töötas autor koostöös EKKA lävendipõhise hindamise koordinaatoritega välja tagasiside küsimustiku täienduskoolitusasutustele. Küsimustikus on kokku 19 küsimust, mis on jaotatud viide küsimusteosasse: 1) vastaja üldandmed; 2) tagasiside veebilehtede hindamisele; 3) tagasiside õppe kvaliteedi hindamisele; 4) hinnang hindamiskülastusele; 5) üldine hinnang lävendipõhisele hindamisele. Tagasiside küsimustik saadeti kõikidele koolitusasutustele (16 tk), kes olid 29.04.2020 seisuga läbinud lävendipõhise hindamise protsessi ja saanud EKKA-lt hindamisotsuse koos eksperthinnanguga. Tagasiside tulemustes ei ole analüüsitud hinnanguid hindamiskülastusele, kuna töö kirjutamise ajal oli sellekohase tagasiside andnud ainult 2 vastajat. Oma tagasiside andsid 13 koolitusasutuse esindajat 12 koolitusasutusest. Jooniselt 12 on näha, et enim tagasisidet andsid koolitusasutuse juhid ja koolitajad, s.h 4 koolitusasutuste tagasiside andjatest olid need, kes märkisid oma tagasisides ära, et on nii koolitajad kui ka koolitusasutuse juhid.

Joonis 12. Tagasiside õppe kvaliteedi hindamise läbinud koolitusasutustelt.

Allikas: Autori koostatud

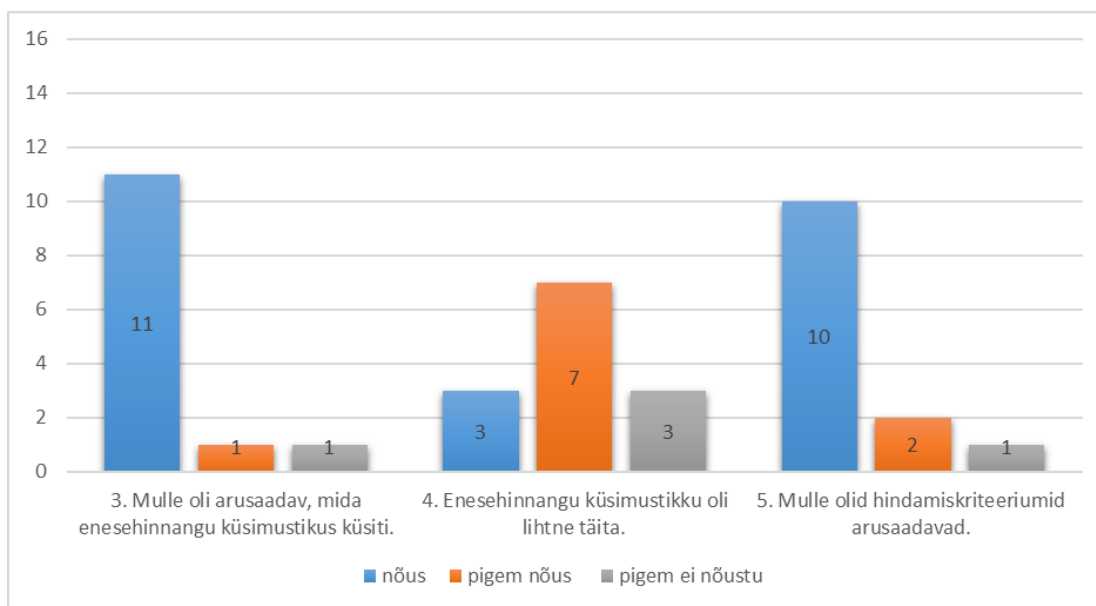
Joonisel 13 on ära toodud koolituste tagasiside veebilehtede hindamisele, mis oli lävendipõhise kvaliteedi hindamise esimene etapp. Enamus tagasiside andnud koolitusasutustel oli arusaadav, mida eksperdid asutuse veebilehel hindasid, kuna hindamise eelselt said nad töötukassalt vastava teavituse. Samuti oli tagasiside andjatest 10 vastajat nõus, et ekspertidelt saadud hinnang toetas koolitusasutust TäKS nõuete täitmisel. Üks koolitusasutuse juht kirjutas oma kommentaaris: „Enamik nõuetest oli meil juba täidetud, aga mõned väiksed parandused tegime.“ Mõlema küsimuse puhul vastused „pigem nõus“ ja „pigem ei nõustus“ annab tagasisidena infot, et koolitusasutused siiski vajavad lisainformatsiooni TäKS nõuete osas.

Joonis 13. Koolitusasutuste tagasiside veebilehtede hindamisele.

Allikas: Autori koostatud

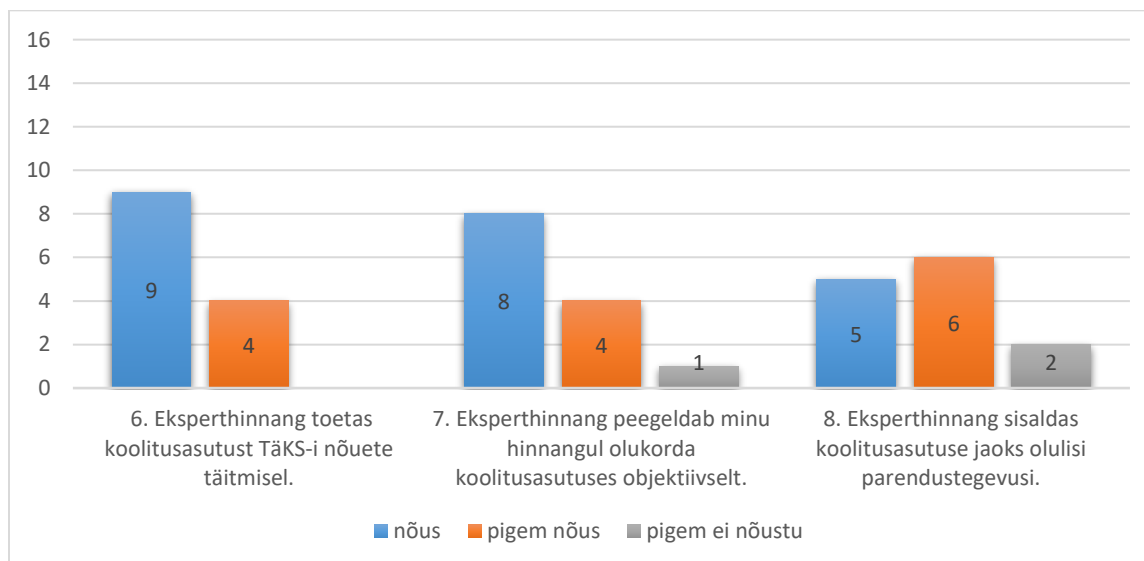
Õppe kvaliteedi hindamise eelselt pidid koolitusasutused ära täitma EKKA poolt saadetud enesehindamise küsimustiku, mis puudutas peamiselt õppe läbiviimise komponente. Asutusele anti soovitus oma kirjelduste juurde tuua ka näited ja tõendusmaterjale kas fotode, videomaterjalide või dokumentide näol. Näidete puhul paluti kirjeldada, kuidas teatud tegevusi on asutuses rakendatud. Koolitusasutustest 11 (joonis 14) andsid teada, et neile oli arusaadav, mida enesehindangu küsimuses küsiti, samuti oli enamus vastajaid (10 asutust) nõus väitega, et nii õppekavade kui ka õppe läbiviimise hindamiskriteeriumid on arusaadavad. Ainult 7 vastajat olid nõus, et enesehindamise küsimustikku oli lihtne täita ning 3 vastajatest oli pigem nõus ja 3 pigem ei olnud selle väitega nõus. Tagasisides toodi välja, et ankeedi täitmine oli ajamahukas ning 10 vastajat väitsid, et hindamiskriteeriumid olid küll selged, aga mõne kriteeriumi osas mindi liiga detailseks. Samuti märgiti ära, et enesehindamises oli küsimusi, mida võis tõlgendada mitut moodi, mis kokkuvõtvalt näitab, et koolitusasutused vajavad TäKS kriteeriumite osas rohkem nõustamist ning samuti võiks piloothindamise tulemusena üle vaadata ka enesehindamise küsimustiku vormi.

Joonis 14. Koolitusasutuse tagasiside enesehindamisele.

Allikas: Autori koostatud

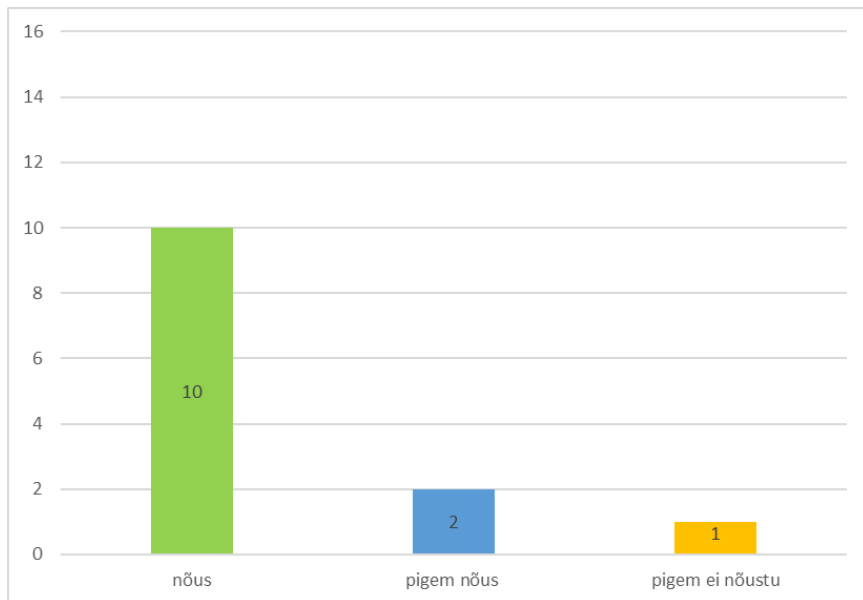
Koolitusasutuste tagasiside õppe kvaliteedi hindamisele joonisel 15 on näha, et 9 vastajat olid nõus väitega, et õppekavade ja õppe läbiviimise eksperthinnang toetas koolitusasutust TäKS nõuete täitmisel, kuid 4 pigem nõustusid väitega, et eksperthinnang peegeldab olukorda koolitusasutuses objektiivselt ja üks vastaja pigem ei nõustunud. Samas toodi välja, et objektiivsuse seisukohast annaks enesehindamisest parema tulemuse eksperdi poolne asutuse külastus. Koolitusasutuse esindajatest olid 5 vastajat nõus, et eksperthinnangust oli abi koolituste ja koolitusteenuse arendamisel. Kuid 6 vastanutest oli väitega pigem nõus ja 2 pigem ei nõustunud, kuna parendusettepanekud olid „väiksed ja seetõttu hinnangu pinnalt me oluliselt(!) midagi ei muutnud“ ning samuti tuli tagasisidest välja, et ekspertide poolseid soovitusi ja ettepanekuid oleks võinud olla rohkem. Asutuste poolt on mõistetav, et hindamisaruandes võiks olla ekspertide poolseid ettepanekuid ja soovitusi rohkem. Kuna lävendipõhise hindamise näol on tegemist vastavushindamisega, mille käigus hinnatakse koolitusasutuse võimekust täita seadusest tulenevaid nõudeid, siis hindasid eksperdid asutuste tegevust ainult selles kontekstis ning see seadis neile ettepanekute tegemisel ka kindlad raamid. Tõsi küll, hindamisvormis oli olemas ka lahter "üldised ettepanekud" ning sinna said hindamiskesperdid teha koolitusasutusele ka selliseid ettepanekuid, mis otseselt ühegi kriteeriumiga seotud ei olnud ning seda võimalust eksperdid ka kasutasid.

Joonis 15. Koolitusasutuste tagasiside õppe kvaliteedi hindamisele

Allikas: Autori koostatud

Joonisel 16 võib välja lugeda, et 10 vastanut said aru, miks lävendipõhist kvaliteedi hindamist läbi viidi. Küsimusele andis 2 koolitusasutuste esindajat vastuseks, et nad olid pigem nõus ja 1 vastaja ei olnud pigem nõus selle väitega.

Joonis 16. Koolitusasutuste tagasiside küsimusele „Mulle oli selge, miks koolitusasutuste kvaliteedi hindamist läbi viidi“.

Allikas: Autori koostatud

Koolitusasutuste tagasisides andsid viie koolitusasutuse juhid teada, et asutuste hindamine võiks olla teatud kindlal hindamisperioodil, nt ei sobi suvekuud ja detsember-jaanuar. Samuti töid mitmed vastajad välja, et hindamise periood võiks olla lühem ning asutustel võiks olla võimalus muuta kokkuleppel hindamisperioodi aega.

Tagasisides toodi veel välja, et kvaliteedi hindamine, s.h sõltumatu eksperdi hinnang nii veebilehele kui ka õppekavale, on oluline. Koolitusasutuste jaoks oli oluline, et ekspertaruandes oli välja toodud parenduskohad ning täiendavad ettepanekud edasi tegutsemiseks. Tsiteerides ühe koolitusasutuse koolitajat: „*Tõusime nõ helikoptervaatesse, mis aitas näha tervikut, kes me siis tegelikult oleme ja mida teeme.*“ Samuti toodi tagasisides välja sarnaselt veebilehtede ja õppe kvaliteedi hindamise tulemustena, et hindamiskriteeriumitest aru saamiseks oleks koolitusasutustel vaja täiendavat koolitust või konsultatsiooni.

2.6. Hindamiskoordinaatorite tagasiside analüüs

Fookusintervjuu läbiviimiseks EKKA hindamiskoordinaatoritega kasutas autor poolstruktureeritud intervjuu vormi. Intervjuu küsimuste koostamisel lähtuti lävendipõhise hindamise kahest etapist: 1) veebilehtede hindamine ja 2) õppe kvaliteedi hindamine. Intervjuu küsimusi koostades on lähtutud intervjuueeritavatest, kes on nõ vahelülits koolitusasutustele ja hindamiseksperitidele. Sellest lähtuvalt keskenduti järgnevatele teemadele: hindamiskoordinaatorite ja –ekspertide ettevalmistus hindamise läbiviimiseks, s.h asutuse külastuseks; hindamiskriteeriumite ühtne arusaamine; ekspertide hindamisvormi ülesehitus ja selle täitmine; soovitud ja parendusettepanekud edaspidiseks täienduskoolitusasutuste lävendipõhiseks hindamiseks. Fookusintervjuu salvestati ning selle transkribeerimisel on kasutatud TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris väljatöötatud tehnoloogiat (Alumäe *et al.*, 2018).

Aprill 2020 seisuga on hinnatud marginaalne hulk koolitusasutusi. Hinnatud asutuste jaoks on olnud hindamine eelkõige kasulik, kuna hindamise käigus saadakse suunised, kuidas edaspidi oma koolitust paremini teha. Hindamiskoordinaatorite tagasisidest tuli välja, et TäKS on mitmeti mõistetav, mistõttu said nii EKKA koordinaatorid ning nende arvates ka hindamiseksperdid ja samuti koolitusasutused hindamiskriteeriumitest erinevalt aru. Näiteks tekitas veebilehtede hindamisel vastakaid arvamusi õppe eest tasumist puudutav kriteerium (§ 7 lg 2), kus nii asutused kui ka ekspertid tõlgendasid seda kriteeriumit erinevalt. Vaidlusi tekitas, mis on selle kriteeriumi puhul see miinimum, mida üks täienduskoolitusasutus täitma peab. Kas veebilehel peab olema avalikult ära toodud arveldusarve number või piisab, et on märgitud „Koolituse eest tasumine arvega“. Veel tekkis nii ekspertidel kui ka koolitusasutustel küsimus, miks peaks eraettevõtjast koolituse pakkuja kedagi õppemaksust vabastama? Seaduse erineva tõlgendamisega seoses tekkisid arutelud selle üle, kust alates võib lugeda, et nõue on täidetud ja seaduse sätestatud lävend ületatud ja millal mitte. Hindamise käigus võeti tõlgendamise aluseks eelkõige õppija vaade ehk, et kas koolitaja on avalikustanud piisavalt seaduses ettenähtud teavet, mida õppijal on vaja enne koolitusel osalemist teada.

Veebilehtede hindamisel on koolitusasutuste hulgas palju küsimusi tekitanud ning ei saada üheselt aru hindamisvormis kvaliteedi aluste ploki olevatest kriteeriumitest nr. 5-8. Samamoodi hindamiskriteerium, mis käsitleb täiskasvanud õppija õppimise ja enesearengu sihipärast

toetamist on sisuline ja mahukas ning tekitab hindamise käigus erinevaid arvamusi ja koolitusasutustele küsimusi, mida täpsemalt on selle all mõeldud. Kuna veebilehtede hindamisest tuli samuti välja, et enim negatiivseid tulemusi nii esimeses kui ka teises hindamisetapis said kriteeriumid, mis olid kvaliteedi aluste plokis, siis näeb siin töö kirjutaja ühte parendusvaldkonda kriteeriumite paremaks lahti selgitamiseks näiteks TäKS-i puudutava koolituse näol, mis võiks toimuda teatud perioodi tagant. Lisaks võiksid olla seadust puudutavad infomaterjalid koolitusasutustele paremini kättesaadavad ja toimuks süstemaatiline teavitamine erinevates infokanalites, mida sihtgrupid kasutavad.

Palju küsimusi tekitasid õpiväljundeid käsitlevad kriteeriumid ning esialgsed saadud tulemused näitavad, et nii eksperdid kui ka koolitusasutused ei ole nendest üheselt aru saanud. Näiteks on täienduskoolituse standardis ära toodud kinnine loetelu komponentidest, mis peavad õppekavas sisalduma. Küsimused tekkisid õppe kvaliteedi hindamise käigus näiteks alamkriteeriumiga nr. 1.3, kus küsiti õppe sisu ja teemasid. Standard ütleb aga siinjuures ainult “õppe sisu”, kuid välja ei ole toodud, millise kvaliteediga sisu. Sama probleem oli ka alamkriteeriumite nr. 1.8 ja nr. 1.9, kus sooviti vastavalt täna õppekavades koolituse lõpetamise tingimusi ja tunnistuse väljastamise korral õpiväljundite hindamise meetodeid, aga standard ütleb ainult “lõpetamise tingimused ja väljastatavad dokumendid”. Hindamise meetodeid ei ole, kui määrust lugeda, õppekavas vaja välja tuua – piisab kui need märgitakse ära tunnistusele või selle lisale. Selle koha peal nõuti hindamisel tegelikult enam kui õigusakt ette näeb ja järgmises voorus tehakse selle koha peal parandus.

Teine koht, kus koordinaatoritel hindamise käigus vaidlused tekkisid oli see, et kui nt väljastatavat dokumenti ei olnud õppekavades kirjas, aga nt mingis muus dokumendis (õppekorralduse alustes üldsõnaliselt) oli, kas siis on nõue täidetud või ei ole täidetud. Lävendipõhisusest lähtudes – õppekavas ei olnud, järelikult on hinne negatiivne. Teine variant, kui õppe alustamise tingimusi polnud seatud, samas mingist kohast ilmnisid nõuded, mis peavad tingimata olema täidetud, et õppima asuda, kuidas siis hindamisel toimida. Hindamise käigus oli juhtumeid, kus õppele asumiseks oli seadusega sätestatud vanusepiir või minimaalne haridustase, kus õppima alustamine eeldas mingeid eelteadmisi või vahendeid, aga koolitaja polnud nende kohta midagi kirja pannud. Asutused aga ei saa aru, et nad peavad täpsemalt lahti kirjutama, mida õppija peab tegema, et saada koolituse läbimisel tunnistus. Nii EKKA kui ka koolitusasutused ise on teinud suuliselt

HTM-ile ettepaneku õpiväljundite selgemaks tegemiseks.

Siin olid kõik koordinaatorid üheselt nõus, et hindamisvormi täitmisel ei saadud kahjuks üheselt aru ning nende arvates oleks sellele pidanud rohkem tähelepanu pöörama, kuna õppekavade hindamise käigus oli näha, et hindamisvormi täitmisest saadi erinevalt aru. Ekspertide suulisest tagasisidest (hindamiskoosolekud) tuli välja, et puudus konkreetne juhismaterjal, mis on üks parenduskoht ning EKKA ongi hetkel koostamas vastavat hindamisvormi juhismaterjali. Koordinaatorid tõid ka välja hindamiskesksete erineva taseme, s.t hindamisprotsessis oli neid, kes on väga head kirjutajad ja oli neid, kes töötasid läbi ja andsid oma hinnangu teiste ekspertide kirja pandu põhjal. Sellest tulenevalt pidasid koordinaatorid oluliseks, et eksperdid peaksid aru saama, kuidas hinnang on hindamisvormi tulnud ning mida see tähendab. Oluliseks peeti ka ekspertide kirjalikku väljendusoskust hindamisaruande kirjutamisel. Mõnede koordinaatorite arvates võiks hetkel kasutatav tabelivormina ekspertide hindamisaruanne koolitusasutuse jaoks lugejasõbralikumaks muuta. Hindamisvormi muudatuste vajalikkuse osas peaks EKKA tagasisidet küsima koolitusasutustelt näiteks hindamisprotsessi lõpus toimuval tagasiside seminaril ning samuti järgmise hindamisprotsessi käigus.

Koordinaatorite ettepanekud lävendipõhise hindamise parendamiseks:

- a) EKKA peaks kindlasti lävendipõhist hindamisprotsessi parendama. Üks ettepanek on infomaterjalide täiendamine ekspertidele, et saadaks ühtselt aru, kuidas hindamisaruandeid kirjutada.
- b) Hindamisprotsessis peaks säilima kahekordse hindamise praktika. Kui nt veebilehtede hindamisel on esmane hindamine tehtud, siis enne kui lõplik otsus asutusele jõuab, peab see olema läbinud EKKA sisese järelhindamise/järelkontrolli.
- c) Hindamiskriteeriumid vajavad läbiarutamist ja ühtset arusaamist.
- d) Veebilehtedel muutub info väga kiiresti, mis näitab iseenesest asutuse arenguprotsessi, aga edaspidi on oluline hindamisel fikseerida hetk, millal koolitusasutuse veebilehe andmete põhjal hindamist läbi viidi.
- e) Komisjone koordineerides tuli välja, et lävendipõhine hindamine erineb kutsehariduse ja kõrghariduse hindamisprotsessist ning tekitab koordinaatorites vastakaid arusaamisi kriteeriumite interpreteerimisel, mistõttu tegid koordinaatorid ettepaneku edaspidisteks koordinaatorite koosolekuteks.
- f) Valdkondlikele ekspertidele viidi läbi ühepäevane koolitus ning seejärel toimus töökoosolek, mis kujunes jätkukoolituseks. Koordinaatorid olid ühtsel arvamusel, et selline formaat - õppimine toimub töö käigus, toimib väga hästi ja seda tuleks samamoodi jätkata.
- g) Valim selge, et oleks selgem hinnata. Töötukassa peaks oma koolitusi pakkuvad koostööpartnerid üle vaatama, kuna nimekirjas on asutusi, kes tegelikkuses koolitusi aktiivselt ei paku. EKKA hindab neid töötavate asutustena, mis on hindajate ressursi

raiskamine. Edaspidi tuleks hinnata ainult neid koolituskaardi partnereid, mis on reaalselt toimivad.

- h) Lävendipõhise hindamise oht - kas „on“ või „ei ole“. Oluline, et hindamise sisuline väärtus ei läheks kaduma. Operatiivsel tasandil hindamisprotsessis ei oleks midagi vaja muuta, pigem vajab parendusi kommunikatsioon koolitusasutustega. Lävendipõhise hindamisprotsessi järel peaks tegema tagasiside seminari koolitusasutusega, kes läbisid mõlemad hindamisprotsessi etapid.

2.7. Järeldused ja ettepanekud

Uurimustöö tulemusena selgus, et *Plan*-etapi problemaatilisemad kriteeriumid veebilehtede ja koolitusasutuste hindamise tulemusena olid need, mis käsitlesid õpiväljundeid ja õppekavu, koolitusasutustel puudub teadmine, kuidas õpiväljundeid õigesti ja seadusest lähtuvalt sõnastada. Samuti vajavad üle vaatamist ning täiendamist kriteeriumid, kus on käsitletud koolitusasutuste tagasiside kogumise korda ning õppetasu tagastamise tingimusi ja korda.

Sarnaselt veebilehtede analüüsiga, tuli nii koordinaatorite intervjuust, koolitusasutuse tagasisidest kui ka õppekavade analüüsist välja sama parendusvaldkond *Do*-etapis – seadust ehk TäKS-i nõudeid peetakse oluliseks, kuid need on koolitusasutustele segadust tekitavad. Magistritöö autor jõudis oma töö tulemusena järeldusele, et lävendipõhisest kvaliteedi hindamisest välja tulnud kriteeriumite, nt õpikäsitused, tagasiside kogumise kord, õppetasu tagastamise tingimused ja kord jt. Madala tulemuse põhjus ei ole eelkõige selles, et asutused ei oskaks seadust tõlgendada. Probleem on pigem selles, et valdav osa hinnatavatest koolitusasutustest, kes said kriteeriumite hindamisel negatiivse tulemuse, ei ole teadlikud või ei ole korralikult läbi töötanud TäKS-i ning selle tulemusena ei saa nad ka aru seadusest tulenevatest nõuetest. Töö autor näeb siin süstemaatilist teavitamise vajadust. HTM-i poolt on välja töötatud väga head ja detailsed nii eesti kui ka vene keelsed juhendmaterjalid, kuid analüüsi tulemustest võib välja lugeda, et paljudel asutustel siiski puudub teadmine sellise lisamaterjali olemasolust või ei oska nad seda kasutada. Siin teebki töö kirjutaja ettepaneku HTM-ile ja Eesti Töötukassale seadusest tulenevate abimaterjalide nähtavamaks muutmiseks. Samuti võiks teatud perioodi tagant läbi viia selle teemalisi koolitusi, konsultatsioone või teabepäevi täienduskoolitusasutuste juhtidele.

Autor võrdleb lävendipõhise hindamise tulemusi, mis said enim madalamaid hinnanguid, riikliku järelvalve (2018, 2019) tulemustega. Näiteks käesolevas hindamises välja tulnud kesine

õppetasust vabastamise tingimused ja kord, avalikustatud õppekavad ei vasta seadusega sätestatud nõuetele ning ka veebileht ei ole internetis leitav, on kooskõlas riiklikus järelvalves ära toodud mitmete seadusest tulevate nõuete mittetäitmise tulemustega. Autor toob võrdluseks mõned järeldused, mis ühtisid lävendipõhise hindamise tulemusega ja oli samuti riiklikus järelvalves välja toodud: asutus ei olnud Eesti Hariduse Infosüsteemi esitanud korrektset õppeasutuse nimetust ja veebilehe aadressi; ei olnud sätestatud täienduskoolituselt välja arvamise tingimusi ja korda ning õppetasust vabastamise tingimusi ja korda; avalikustatud õppekavad ei vastanud seadusega sätestatud nõuetele; osade õppekavade õppeaeg ei võimalda saavutada õppekavas kirjeldatud kompetentse; koolitusasutuse tunnistuste registris ja pidaja käskkirjades sisalduv info ning Eesti Hariduse Infosüsteemi esitatud tegevusnäitajad olid vastuolus jne. (Ministri käskkiri nr 15.05.2019 nr 1.1-2/19/140; Kantsleri KK 12.04.2018 nr 1.1-3/18/86; Täienduskoolitusasutus MTÜ; Täienduskoolitusasutuses OÜ).

Samuti toob magistritöö autor *Do*-etapis välja koolitaja suure rolli õpikäsituse muutmisel. Seetõttu teeb autor soovitusliku ettepaneku, et koolitajal võiks olla vastava eriala/valdkonna kutsetunnistus, mis võiks edaspidi olla hindamiskriteeriumite hulgas ära märgitud nt lisatingimuse või soovitusena. Samuti võiks olla viitena täpsustatud mõiste „kvalifikatsioon“, või on kriteeriumis täpsemalt välja toodud, et pedagoogiline, andragoogiline või muu lisapädevus tuleks koolitajale kasuks.

Töö empiirilise osa analüüsiga tuli *Check*-etapis välja, et tuntakse vajadust täienduskoolitusasutuste kvaliteedi hindamise järele ning võimalusi selleks võiksid pakkuda nii olemasolevad süsteemid (nt EHIS) kui ka koolitusasutuste lävendipõhine hindamine. Oluliseks peeti koolitusasutuste hindamist ühtsete ning kindlate kriteeriumite alusel, mis töö kirjutaja arvates võiks tugineda PDCA mudelil. Järgmise lävendipõhise hindamisprotsessi eelselt tuleks uuesti üle vaadata hindamisstruktuuri, s.h nii asutuste eneseanalüüsi kui ka hindamisaruannete vormid. EKKA koordinaatorite tagasisidest tuli välja, et edaspidi peab hindamisprotsessi valim selgem olema, millest oleks välja jäetud fiktiivsed koolitusasutused.

PDCA analüüsi tulemuse põhjal on täienduskoolitusasutuste kvaliteedi hindamise üheks parenduse kohaks nii *Check* kui ka *Act*-tsüklis tagasisidet puudutav TäKS § 7 kriteerium, mille laiendamisel peaks tooma välja täpsemad selgitused, kuidas ja milleks koolitusasutus tagasisidet

kasutab. Samuti teeb autor oma töö tulemusena ettepaneku, et sarnaselt kutseõppeasutuse seadusele (§ 14¹. Kutseõppe kvaliteedi hindamine; § 11. Ekspertiis), võiks samuti ka TäKS-is sisse viia nõude täiskasvanute täienduskoolituse kvaliteedi hindamiseks, mille peamine huvipool on eelkõige koolitusasutus ise. Seni läbi viidud täiskasvanute täienduskoolituse kvaliteedi hindamised annavad ülevaate hetkeolukorrast täienduskoolituse turul ning hindamise tulemusena tegeletakse tagajärgedega, kuid seadusest tulenev nõue aitaks hakata tegelema ennetusega. Samuti aitaks see reguleerida õigust avaliku raha eest täienduskoolitusi pakkuda vaid nendel asutustel, kes täidavad seaduse miinimumnõudeid ja on ühtlasi ka orienteeritud pidevale kvaliteedi parendamisele.

Tabelis 2 on töö autor hindamiskriteeriumite hindamistulemusena välja toonud rohelise värviga omapoolsed ettepanekud täiskasvanute täienduskoolituse hindamise hindamiskriteeriumite muutmiseks.

Kuna õpikäsituste kohaselt on õppetöö keskmes õppija, siis näeb töö kirjutaja vajadust pöörata ka tähelepanu õppija kui koolituse tellija teadlikkuse tõstmisele, mis tuli välja nii veebilehtede kui ka õppe kvaliteedi hindamiste tulemustest. Koolitusasutuste veebilehtedelt puuduv info näitab, et teenuse tellija ei saa seaduse kohaselt koolituse eelselt kätte kogu vajalikku infot. Samuti puudub õppijal teadmine nõuda koolitusasutuselt TäKS-ist tulenevalt vajaliku koolitusinfo avalikustamist veebilehel, mistõttu ei pruugi ta ka teada, kas tema valitud koolitus on kvaliteetne ning sisaldab kõike tema jaoks vajalikke õpiväljundeid. Siin teebki töö kirjutaja ettepaneku uuringuks, mis võiks välja selgitada need aspektid, mida peaks edaspidi jälgima, et tõsta õppija teadlikkust koolituse valimisel ning otsustamisel.

Samuti teeb töö kirjutaja ettepaneku, et järgmise magistr töö raames, võiks uurida kas ja milliseid parendustegevusi on koolitusasutused teinud lävendipõhise kvaliteedi piloothindamise järgselt ning erinevate hindamisprotsesside tulemusi omavahel võrrelda.

Tabel 2. Soovitused hindamiskriteeriumite muutmiseks PDCA mudelis täienduskoolitusasutusele. Uuringu tulemused on lisatud rohelisega.

PLAN/ kavandamine	DO/ rakendamine	CHECK/ hindamine	ACT/ ülevaade, tulemused
<p>Koolitusasutuse pidaja tagab, et on täitnud kõik seadusest tulenevad nõuded (majandustegevuse esitamine, koolitusasutuse nimi, veebileht) täienduskoolitusasutuse pidamiseks. (TäKS § 3, 4, 5, 6)</p> <p><i>Ettepanek: Koolitusasutuse pidaja tagab, et on täitnud kõik seadusest tulenevad nõuded (majandustegevuse esitamine, koolitusasutuse nimi, veebileht või muu avalikkusele kättesaadav infokanal) täienduskoolitusasutuse pidamiseks. (TäKS § 3, 4, 5, 6)</i></p>	<p>Koolitusasutus tagab, et füüsiline õppekeskkond (õppevahendid, seadmed, ruumid, ligipääs jms) ja/või e-keskkond on piisav täienduskoolituse läbiviimiseks ning toetab õppekava eesmärkide ja õpiväljundite saavutamist. (TäKS § 10)</p>	<p>Koolitusasutus kogub täienduskoolituste kohta tagasisidet. (TäKS § 7 lg 3)</p> <p><i>Ettepanek: Koolitusasutus kogub täienduskoolituste kohta tagasisidet. Tuua välja, kuidas saadud tagasisidet kasutatakse asutuse parendamise protsessis. (TäKS § 7 lg 3)</i></p>	<p><i>Ettepanek: Viia sarnaselt kutseõppeasutuse seadusele sisse ka täiskasvanute koolituse seadusesse sätted täienduskoolitusasutuse tegevuse kvaliteedi hindamise kohta.</i></p>
<p>Täienduskoolitusasutuse pidaja kehtestab täienduskoolituse õppekorralduse alused ja täienduskoolitusasutuse tegevuse kvaliteedi tagamise alused. (TäKS § 7 lg 1, 2; § 8)</p>	<p>Koolitusasutus tagab täiskasvanud inimese õppimise ja enesearengu sihipärase toetamise. (TäKS § 11)</p>		
<p>Koolitusasutus tagab, et koolitus on läbi viidud veebilehel avaldatud või tellijaga kokkulepitud õppekava kohaselt (TäKS § 9 lg 2)</p>	<p>Koolitusasutus tagab koolitajate olemasolu, kellel on koolituse läbiviimiseks vajalik kvalifikatsioon, õpi- või töökogemus (TäKS § 11 lg 2)</p> <p><i>Ettepanek: Koolitusasutus tagab koolitajate olemasolu, kellel on</i></p>		

	<p><i>koolituse läbiviimiseks vajalik kvalifikatsioon, õpi- või töökogemus. (Viitena välja tuua mõiste „kvalifikatsioon“, või kriteeriumis täpsemalt tuua, et pedagoogiline, andragoogiline või muu lisapädevus tuleks koolitajale kasuks.)</i> (TäKS § 11 lg 2)</p>		
<p>Täienduskoolitusasutuse pidaja teeb täienduskoolituses osalejale ja koolituse rahastajale teatavaks vähemalt järgmised andmed ja dokumendid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) täienduskoolituse õppekava; 2) täienduskoolitust läbi viiva täiskasvanute koolitaja nimi ja andmed tema kvalifikatsiooni kohta; 3) täienduskoolituse toimumise aeg; 4) täienduskoolituse läbiviimise koht ja aadress; 5) õppemaksu suurus ja muud õpingutega kaasnevad kulud, sealhulgas õppevahendite kulud; 6) õppemaksu tasumise kord ja tähtaeg; 7) õppemaksu tagastamise alused ja kord; 8) vaidluste lahendamise kord. <p>(TäKS § 12)</p>	<p>Täienduskoolituse kulud katab sellest huvitatud isik või asutus. (TäKS § 15 lg 1)</p>		

Allikas: Täiskasvanute koolituse seadus, 2015

KOKKUVÕTE

Magistritöö autori eesmärk oli analüüsida 2019-2020 täienduskoolitusasutuste lävendipõhise kvaliteedi hindamise andmeid ning saadud tulemuste põhjal välja selgitada lävendipõhise kvaliteedi hindamise kitsaskohad ja teha ettepanekuid lävendipõhise hindamise protsessi ja -kriteeriumite täiendamiseks ning parendamiseks.

Tänapäeval on üha enam neid inimesi, kes otsustavad kas vajadusest või mõnel muul põhjusel vahetada elukutset, omandada uusi oskusi ja teadmisi, või siis ennast valitud elualal täiendada. Samuti lükatakse pensionile minekut enamasti just töötaja omal algatusel edasi, mis omakorda mõjutab ka tööjõuturu trende. Eesti riik soosib elukestvat õpet ning täiskasvanutele suunatud koolituskursusi pakkuvad spetsialiseerinud eraasutused on selle valdkonna turuliidrid. 2018. aastal viidi EKKA poolt läbi esmane täienduskoolitusasutuste kvaliteedi uuring, mille tulemustest saadi sisendit suuremale uuringule – täienduskoolitusasutuste lävendipõhine kvaliteedi hindamine, mille andmeid on kasutatud antud uurimistöo tegemisel.

Magistritöö teoreetilises osas tehti ülevaade täiskasvanu täienduskoolituse erinevatest teooriatest, õppemeetoditest ja õpikäsitustest, mille keskmeks on õppija ja tema arengu toetamine. Samuti toodi töös välja erinevaid täiskasvanute täiendõppe kvaliteedi hindamismudeleid ja uuringuid. Eraldi peatükina käsitleti PDCA ehk nelja-astmelise pideva parendamise mudelit ning mudeli kasutusest koolitusasutuste kvaliteedijuhtimise ja kvaliteedi tagamisel. Samuti anti ülevaade PDCA-tsükli järgi läbi viiduid uuringutest õppekavade hindamiseks ja parendamiseks.

Magistritöö empiirilises osas kasutati andmete analüüsiks EKKA poolt läbi viidud 2019–2020 täienduskoolitusasutuste lävendipõhise kvaliteedi hindamise andmeid. Andmeid analüüsiti kvantitatiivsel meetodil. Lisaks viidi läbi fookusintervjuu protsessi hindamiskoordinaatoritega ning küsiti tagasisidet koolitusasutuste esindajatelt, kes olid 23.04.2020 seisuga saanud kätte oma asutuse hindamisaruande. Uuringu tulemusena jõuti järeldusele, et TäKS nõudeid peetakse oluliseks, kuid on koolitusasutustele segadust tekitavad. HTM-i poolt on välja töötatud väga head ja detailsed juhendmaterjalid, kuid paljudel asutustel puudub teadmine sellise lisamaterjali olemasolust või ei oska nad seda kasutada. Mistõttu tuleks muuta seadusest tulenevad

abimaterjalid nähtavamaks ning teatud perioodi tagant peaks läbi viia selle teemalisi koolitusi või teabepäevi täienduskoolitusasutuste juhtidele.

Uurimustöö tulemusena selgus, et problemaatilisemad kriteeriumid veebilehtede ja koolitusasutuste hindamise tulemusena olid need, mis käsitlesid õpiväljundeid ja õppekavu. Samuti vajavad üle vaatamist ning täiendamist kriteeriumid, kus on käsitletud koolitusasutuste tagasiside kogumise korda ning õppetasu tagastamise tingimusi ja korda.

PDCA analüüsi tulemuse põhjal on täienduskoolitusasutuste kvaliteedi hindamise üheks parenduse kohaks tagasisidet puuduvat TäKS § 7 kriteerium, mille laiendamisel peaks tooma välja täpsemad selgitused, kuidas ja milleks koolitusasutus tagasisidet kasutab. Saadud tulemuste põhjal toodi uurimustöös välja ettepanek hindamiskriteeriumite üle vaatamiseks TäKS-i paremaks mõistmiseks. Samuti tuleks muuta seadusest tulenevad abimaterjalid nähtavamaks ning teatud perioodi tagant peaks läbi viia selle teemalisi koolitusi või teabepäevi täienduskoolitusasutuste juhtidele.

Nii koolitusasutuste kui ka koordinaatorite tagasisides toodi välja, et koolitusasutused tunnevad vajadust täienduskoolitusasutuste kvaliteedi hindamise järele ühtsete ja kindlate kriteeriumite alusel, milleks sobib lävendipõhine kvaliteedi hindamine. Koolitusasutuste esindajate jaoks on protsessi oluliseks osaks just sõltumatu eksperdi hinnang, millest asutustel on abi koolituste ja koolitusteenuse arendamisel. Koolitusasutused töid lävendipõhise hindamise kasuks veel välja koolitusturu selginemise, mis eristab kvaliteetseid koolituste teenuse pakkujaid ebakvaliteetsetest.

Uurimistöö praktiliseks väärtuseks on täienduskoolitusasutuste lävendipõhise kvaliteedi hindamise analüüs PDCA mudeli abil. Uuringust saadud tulemusi arvestatakse täiskasvanute täienduskoolituse lävendipõhise kvaliteedi hindamise protsessi parendusteks.

KASUTATUD ALLIKMATERJALID

Alumäe, T., Tilk, O., Asadullah. (2018). *Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech*. Baltic HLT 2018. <https://doi.10.3233/978-1-61499-912-6-1>

An in-depth analysis of adult learning policies and their effectiveness in Europe. (2015). European Commission.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7851&type=2&furtherPubs=yes>

Aruväli, S., Kaldas, H., Pilli, E., Reppo, S. (2016). Juhendmaterjal täienduskoolituse õppekava koostamiseks [Õpiobjekt]. Haridus- ja Teadusministeerium.

https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_taiendk_juhendmaterjal.pdf

Beljajev, R., Vanari, K. (2005). Õppimine ja õppimisoskuste arendamine täiskasvanuna. Sisekaitseakadeemia [Õpiobjekt].

<https://digiriidul.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/858/%C3%95ppimine%20ja%20%C3%B5ppimisoskuste%20arendamine%20t%C3%A4iskasvanuna%20uus%20fail.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Cendon, E. (2019). Do or Die –the Need for new skills for Life-Long Learning [Slaidiesitlus]. ASIIN Global Conference 2019

Deming, W.E. (2000). *The New Economics for Industry, Government, Education - 2nd Edition*. MIT Press

Eesti Hariduse Infosüsteem. (2020). <http://www.ehis.ee/>

Eesti Vabariigi põhiseadus. (2017). <http://www.pohiseadus.ee/>

EKKA asus hindama rohkem kui 500 täienduskoolitusasutust üle Eesti. (2019, 9. oktoober).

Eesti Töötukassa. <https://www.tootukassa.ee/>

Elanikkonna struktuur ja vananemine. (2018, mai). Statistics Explained.

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing/et

EQUASS Assurance kvaliteedisüsteemi põhimõtted: juhendmaterjal. (2015). *Sotsiaalteenuste kvaliteedi keskus*. http://www.equass.ee/public/EQUASSi_lisamaterjal_02.11sept2015.pdf

Equity and Quality in Adult Education. (2019). NESET. <http://nesetweb.eu/en/policy-themes/equity-and-quality-in-adult-education/>

EU policy in the field of adult learning. The importance of adult learning. (2019). European Commission. https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-adult-learning_en

Felt, S. (2014, 30. november). Täiskasvanud õppija ja väärtused õppimise juures. *Kaasaja*. <https://kaasaja.wordpress.com/2014/11/30/elukestev-ope-millal-ja-mida-oppida/>

Ganina, S. (2010). *Mõisted Õppeprotsess ja väljundipõhisus*. WordPress.com. <https://maialusttlu.files.wordpress.com/2016/01/6piv2ljundites6nastamine.pdf>

Halapuu, V., & Valk, A. (2013). *Täiskasvanute oskused Eestis ja maailmas. PIAAC uuringu esmased tulemused*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. <http://www.oecd.org/site/piaac/Estonia.pdf>

Heikkilä, P. (2019, 28. märts). Validation processes set to gain from 21st-century innovations – Challenges in certification still hampering learners. *Elm Magazine*. <https://elmmagazine.eu/adult-education-validation/validation-processes-set-to-gain-from-21st-century-innovations-challenges-in-certification-still-hampering-learners/>

Hindamise vorm õppe kvaliteedihindajale. (2020). Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur. <http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/Hindamise-vorm-%C3%B5ppe-kvaliteedi-hindajale-3.pdf>

Kantsleri käskkiri 12.04.2018 nr 1.1-3/18/86. Täienduskoolitusasutus SA Tallinna Erateeninduskool riikliku järelevalve õiendi kinnitamine. Haridus- ja Teadusministeerium

Kokkuvõte 2018. aasta täienduskoolituse tegevusnäitajate kohta. (2019). *Haridus- ja Teadusministeerium*. https://www.hm.ee/sites/default/files/tegevusnaitajate_kokkuvote_2018.pdf

Kutseharidusstandard. (RT I, 17.04.2019, 6). Riigi Teataja.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013013>

Kutseõppeasutuse seadus. (RT I, 19.03.2019, 87). Riigi Teataja.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/102072013001?leiaKehtiv>

Kumpas-Lenk, K., Sukk, M., Mattisen, H., Kattai, E., Järvet, B. (2020). *Täienduskoolituse kvaliteet - vastutus, kitsaskohad, võimalused.* Tallinn: Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur

Kumpas-Lenk, K., Mattisen, H. (2019). *Täienduskoolitus: praegune olukord ja väljakutsed.* Haridusstrateegia 2035 väärtuste ja vastutuse ekspertrühma töömaterjal. EKKA.

http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/T%C3%A4ienduskoolitus_praegune-olukord-ja-v%C3%A4ljakutsed_2019.pdf

Laot, F., Ahonen, K. (2017). *History of Adult Education and Training in Europe.* ESREA. <https://www.esrea.org/networks/history-of-adult-education-and-training-in-europe/>

LLL interest group: Guiding Principles for a European Lifelong Learning Area. (2018, 13. veebruar). *European Association for the Education of Adults (EAEA).*

<https://eaea.org/2018/02/13/lll-interest-group-guiding-principles-european-lifelong-learning-area/>

Lodgaard, E., Gamme, I., Aasland, K.E. (2013). *Success factors for PDCA as continuous improvement method in product development.* https://doi.org/10.1007/978-3-642-40352-1_81

Lävendipõhine hindamine. (2019). *Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur.* <http://ekka.archimedes.ee/lavendipohine-hindamine/>

McKay, S. (20.04.2017). Quality Improvement Approaches: Lean for Education. Learning in NICs, Spreading & Scaling in NICs. *Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.* <https://www.carnegiefoundation.org/blog/quality-improvement-approaches-lean-for-education/>

Mandel, K. (2015). Kutseõppe õppekavarühmade kvaliteediprobleemid ning nende parendamine 2011. aasta pilootvooru ja 2014. aasta akrediteerimisprotsessi aruannete põhjal. (Magistritöö). *Tartu Ülikool. Sotsiaal- ja haridusteaduskond. Haridusteaduste instituut. Hariduskorralduse*

õppekava.

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/48245/karine_mandel.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning. (2019).

European Association for the Education of Adults – EAEA. https://eaea.org/wp-content/uploads/2019/04/eaea_manifesto_final_web_version_290319.pdf

Maruyama, T., Inoue, M. (2016). *Continuous Quality Improvement of Leadership Education Program Through PDCA Cycle*. *China-USA Business Review*, January 2016, Vol. 15, No. 1, 42-49. <https://doi.org/10.17265/1537-1514/2016.01.004>

Ministri käskkiri nr 15.05.2019 nr 1.1-2/19/140. Täienduskoolitusasutuse OÜ Sopran Projekt majandustegevuse keelamine täienduskoolituste läbiviimiseks õppekavarühmades „Juuksuritöö ja iluteenindus“ ning „Teraapia ja taastusravi“

Mitteformaalne õpe. (2019). *Mitteformaalne.ee*. <https://mitteformaalne.ee/mitteformaalne-oppimine/>

Männiste, T. (2014). *Nõukogudeaegse kõrgharidusega keskealised siirdeaja elukestva õppe keskkonnas*. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, nr 2(2), 2014, 48–78, <https://doi.org/10.12697/eha.2014.2.2.03>

Prisăcariu, A. (2014). *Approaches of Quality Assurance Models on Adult Education Provisions*. *ScienceDirect*. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.623>

Puik, M., Titov, E. (2020). *Quality Assessment models and criteria of the continuing education*. *EEK Mainor*. <https://doi.org/10.21125/inted.2020.2258>

Pärnpuu, M., *Millised muutused ootavad Eesti tööturгу?* (2017). Äripäev, Loetud aadressil <https://www.aripaev.ee/kasulik/2017/01/26/millised-muutused-ootavad-estti-tooturgu>

Quality Assurance in Adult Education and Training. Hungary. (2019). *European Commission*. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-adult-education-and-training-29_en

Quality Assurance in Adult Education and Training. Slovenia. (2019). *European Commission*.
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-adult-education-and-training-68_en

Quality Assurance in Adult Education and Training. Spain. (2020). *European Commission*.
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-adult-education-and-training-70_en

Rahvastikuproгноos näitab rahvaarvu vähenemise aeglustumist, 20. juuni 2019 – pressiteade nr 77, Loetud aadressil <https://www.stat.ee/pressiteade-2019-077>

Savisto, T., Haridus- ja Teadusministeerium. (2018). *Täiskasvanuhariduse valdkonna statistika põhinäitajad*.
https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/taiskasvanuhariduse_ulevaade_2018.pdf

Shakman, K., Bailey, J., Breslow, N. (2017, veebruar). *A Primer for Continuous Improvement in Schools and Districts*. Education Development Center.
https://www.edc.org/sites/default/files/uploads/primer_for_continuous_improvement.pdf

Shiba, S., Graham, A., Walden, D. A. (1993). *New American TQM. Four Practical Revolutions in Management*. Center for Quality Management

Sirk, M. (2020). *Õppemeetodite liigitamine. Teooriaõppetund [Õpiobjekt]*. Tallinna Ülikool.
https://www.tlu.ee/~meidi/exe4/es/ppemeetodite_liigitamine.html

Sisehindamine. (2019). *Haridus- ja Teadusministeerium*.
<https://www.hm.ee/et/tegevused/valishindamine/sisehindamine>

Sommer, M., (2019, 28. märts). Who is qualified to be an adult educator? *Elm Magazine*.
<https://elmmagazine.eu/adult-education-validation/who-is-qualified-to-be-an-adult-educator/>

Sonntag, R. (2019). *Digitalization is an integral strategic component and catalyst for tomorrow's higher education* [Slaidiesitlus]. ASIIN Global Conference 2019

Strateegiline planeerimine aastateks 2021-2035. (2020. 14. aprill). *Haridus- ja*

Teadusministeerium. <https://www.hm.ee/et/kaasamine-osalemine/haridus-ja-teadusstrateegia-aastateks-2021-2035>

Toom, A., Jalak, K., Ruus, E. (2018). *Juhendmaterjal täienduskoolitusasutuse pidajale, korduma kippuvad teemad täienduskoolituse valdkonnas* [Õpiobjekt]. Haridus-ja Teadusministeerium

Tuckett, A. (2018, 19. aprill). The world of work is changing. We need more adult education, not less. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/higher-education-network/2018/apr/19/the-world-of-work-is-changing-we-need-more-adult-education-not-le>

Täienduskoolitus. (2019). *Haridus- ja Teadusministeerium*. <https://www.hm.ee/et/eesmargid-tegevused/taiskasvanuharidus/taienduskoolitus>

Täienduskoolituse kvaliteedi hindamine: lävendipõhine lähenemine. EKKA TÄKK hindamisnõukoja koosoleku dokument. (22.08.2019). *Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur*

Täienduskoolituse kvaliteedi edendamise projekt. (2018). *Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur*. <http://ekka.archimedes.ee/taienduskoolitus/>

Täienduskoolituse projekti tegevused. (2019). *Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur*. <http://ekka.archimedes.ee/taienduskoolituse-projekti-tegevused/>

Täienduskoolituse standard. (RT I, 11.11.2016, 2). Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/akt/111112016002?leiaKehtiv>

Täiskasvanuhariduse programm, s.a. (2019). Haridus- ja Teadusministeerium. <https://www.hm.ee/et/taiskasvanuhariduse-programm>

Täiskasvanute koolituse seadus. (RT I, 19.03.2019, 93). Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/akt/110062015010?leiaKehtiv>

Türk, K., Haldma, T., Kukemelk, H., Ploom, K., Irs, R., Pukkonen, L. (2011). *Üldharidus- ja kutsekoolide tulemuslikkus ja seda mõjutavad tegurid*. Tartu Ülikool, Haridus- ja Teadusministeerium

Õiend riikliku järelevalve teostamise kohta täienduskoolitusasutuses MTÜ Tetkool. Lisa 1
KINNITATUD Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsleri käskkirjaga. „Täienduskoolitusasutus
MTÜ Tetkool riikliku järelevalve õiendi kinnitamine“

Õiend riikliku järelevalve läbiviimise kohta täienduskoolitusasutuses HORECA EDU OÜ. Lisa 1
KINNITATUD Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsleri käskkirjaga
„Täienduskoolitusasutuses HORECA EDU OÜ riikliku järelevalve õiendi kinnitamine“

Õppe kvaliteedi hindamiskriteeriumid ja eksperthinnangu kujunemise põhimõtted. (2020). *Eesti
Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur*. [http://ekka.archimedes.ee/wp-
content/uploads/Hindamisv%C3%A4%C3%A4rtuste-kirjeldus-ja-l%C3%B5pphinde-
kujunemine_kodulehele.pdf](http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/Hindamisv%C3%A4%C3%A4rtuste-kirjeldus-ja-l%C3%B5pphindekujunemine_kodulehele.pdf)

Õpikäsitus. (2018). *Haridus- ja Teadusministeerium*. <https://www.hm.ee/et/opikasisutus>

Õppenõustamisteenuste kvaliteedikäsiraamat. (2013). Innove

Veebilehe hindamise kriteeriumid. (2019). *Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse kvaliteediagentuur*.
<http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/veebilehe-hindamise-kriteeriumid.pdf>

Visiooni võtmevalik: Kvaliteetse hariduse kättesaadavus. (2010). *Eesti Arengufond*.
http://www.arengufond.ee/upload/Editor/kv2018/Spikrid/KV2018_votmevalikud_kombi.pdf

Wasser, I. (2019). The Race is on-Pioneering Strategies for Tomorrow's Higher Education
[Slaidiesitlus]. ASIIN Global Conference 2019

What is the plan-do-check-act (PDCA) cycle? (2019). *ASQ*. [https://wh.org/quality-
resources/pdca-cycle](https://wh.org/quality-resources/pdca-cycle)

Koostamise kuupäev: 04.05.2020